

ת"פ (באר שבע) 41299-07-23 - מדינת ישראל נ' נחום אריה פרסר

ת"פ (באר-שבע) 41299-07-23 - מדינת ישראל ואח' נ' נחום אריה פרסר ואח' מחוזי באר-שבע

ת"פ (באר-שבע) 41299-07-23

1. מדינת ישראל

נגד

1. נחום אריה פרסר

2. רפאל פילוסוף

3. יעקב פילוסוף

4. ל.נ. חי הנדסה בניין ופיתוח בע"מ

5. א.ל.ה משאבים בע"מ ע"י

עו"ד ירון בן יוסף, עמית זיו ויהודית אביטן

בית המשפט המחוזי בבאר-שבע

[07.01.2025]

כבוד השופט יובל ליבדרו

גזר דין

מבוא

1. נאשמים 1-5 (להלן: "הנאשמים") הורשעו, על-פי הודאתם, במסגרת הסדר טיעון שהושג אגב הליך גישור, בכתב

אישום מתוקן האוחז בארבעה אישומים (להלן: "כתב האישום") בעבירות הבאות:

נאשם 1 הורשע במסגרת האישום הראשון בביצוע 27 עבירות של מסירת דוח הכולל ידיעה כוזבת במטרה להתחמק

או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות ו-381 עבירות של ניכוי מס תשומות מבלי שהיה לגביו מסמך כאמור

בסעיף 38 לחוק, במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות, עבירות לפי סעיפים 117(ב)(1)

בצרוף 117(ב)(2)(3) וסעיפים 117(ב)(5) בצרוף סעיף 117(ב)(2)(3) לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975 (להלן:

"חוק מע"מ").

כן הורשע נאשם 1 בעבירה של הכנה, קיום או הרשאה לאדם אחר להכין או לקיים פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות

אחרות כוזבות במזיד ובכוונה להתחמק מתשלום מס ועבירה של מרמה או תחבולה או הרשאה להשתמש בהן, עבירות

לפי סעיפים לפי סעיף 220(4) ו-220(5) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], התשכ"א - 1961 (להלן: "פקודת מס

הכנסה");

במסגרת האישום השני הורשע נאשם 1 בביצוע עבירות של עשיית פעולה ברכוש בידיעה שהוא רכוש אסור, עבירות לפי

סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס - 2000 (להלן: "חוק איסור הלבנת הון");

במסגרת האישום השלישי הורשע נאשם 1 בביצוע 34 עבירות של ניכוי מס תשומות מבלי שהיה לגביו מסמך כאמור בסעיף 38 לחוק במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות, שתי עבירות של מסירת דו"ח הכולל ידיעה כוזבת במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות, תשע עבירות של הכנה, ניהול או הרשאה לאחר להכין או לנהל פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות, בנוסף לעבירה של הכנה, קיום או הרשאה לאדם אחר להכין או לקיים פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות במזיד ובכוונה להתחמק מתשלום מס ועבירה של השתמש בכל מרמה או תחבולה או הרשאה להשתמש בהן, עבירות לפי סעיפים 117(ב)(5) בצירוף סעיף 117(ב)(3), 117(ב)(1) בצירוף סעיף 117(ב)(3) ו-117(ב)(6) לחוק המע"מ ולפי סעיפים 220(4) ו-220(5) לפקודת מס הכנסה;

במסגרת אישום הרביעי הורשע נאשם 1 בביצוע עבירות של עשיית פעולה ברכוש בידיעה שהוא רכוש אסור, עבירות לפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

נאשם 2 הורשע במסגרת האישום הראשון בביצוע 27 עבירות של מסירת דוח הכולל ידיעה כוזבת במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות ו-381 עבירות של ניכוי מס תשומות מבלי שהיה לגביו מסמך כאמור בסעיף 38 לחוק, במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות, עבירות לפי סעיפים 117(ב)(1) בצרף 117(ב)(3) וסעיפים 117(ב)(5) בצרף סעיף 117(ב)(3) לחוק מע"מ.

כן הורשע נאשם 2 בעבירה של הכנה, קיום או הרשאה לאדם אחר להכין או לקיים פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות במזיד ובכוונה להתחמק מתשלום מס ועבירה של מרמה או תחבולה או הרשאה להשתמש בהן, עבירות לפי סעיפים 220(4) ו-220(5) לפקודת מס הכנסה.

נאשם 3 הורשע באישום השלישי בביצוע 34 עבירות של ניכוי מס תשומות מבלי שהיה לגביו מסמך כאמור בסעיף 38 לחוק במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס; 9 עבירות של הכנה, ניהול או הרשאה לאחר להכין או לנהל פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות; בנוסף לעבירה של הכנה, קיום או הרשאה לאדם אחר להכין או לקיים פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות במזיד ובכוונה להתחמק מתשלום מס ועבירה של השתמש בכל מרמה או תחבולה או הרשאה להשתמש בהן, עבירות לפי סעיפים 117(ב)(5) ו-117(ב)(6) לחוק מע"מ ולפי סעיפים 220(4) ו-220(5) לפקודת מס הכנסה.

נאשמת 4 הורשעה במסגרת האישום הראשון בביצוע 27 עבירות של מסירת דוח הכולל ידיעה כוזבת במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות ו-381 עבירות של ניכוי מס תשומות מבלי שהיה לגביו מסמך כאמור בסעיף 38 לחוק, במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות, עבירות לפי סעיפים 117(ב)(1) בצרף 117(ב)(3) וסעיפים 117(ב)(5) בצרף סעיף 117(ב)(3) לחוק מע"מ.

כן הורשעה נאשמת 4 בעבירה של הכנה, קיום או הרשאה לאדם אחר להכין או לקיים פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות במזיד ובכוונה להתחמק מתשלום מס ובעבירה של מרמה או תחבולה או הרשאה להשתמש בהן, עבירות לפי סעיפים 220(4) ו-220(5) לפקודת מס הכנסה.

במסגרת האישום השני הורשעה נאשמת 4 בביצוע עבירות של עשיית פעולה ברכוש בידיעה שהוא רכוש אסור, עבירות לפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

נאשמת 5 הורשעה במסגרת האישום השלישי בביצוע 34 עבירות של ניכוי מס תשומות מבלי שהיה לגביו מסמך כאמור בסעיף 38 לחוק במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות, שתי עבירות של מסירת דו"ח הכולל ידיעה כוזבת במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות, 9 עבירות של הכנה, ניהול או הרשאה לאחר להכין או לנהל פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות, בנוסף לעבירה של הכנה, קיום או הרשאה לאדם אחר להכין או לקיים פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות במזיד ובכוונה להתחמק מתשלום מס ועבירה של השתמש בכל מרמה או תחבולה או הרשאה להשתמש בהן, עבירות לפי סעיפים 117(ב)(5) בצירוף סעיף 117(ב)(3), 117(ב)(1) בצירוף סעיף 117(ב)(3) ו-117(ב)(6) לחוק מע"מ ולפי סעיפים 220(4) ו-220(5) לפקודת מס הכנסה;

במסגרת האישום הרביעי הורשעה נאשמת 5 בביצוע עבירות של עשיית פעולה ברכוש בידיעה שהוא רכוש אסור, עבירות לפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון.

2. במסגרת ההסדר הצדדים הגיעו בעניינם של נאשמים 1 ו-2 ל"הסדרי טווח".

בעניינו של נאשם 1 הוסכם שהמאשימה תגביל את עצמה בטיעוניה לעונש של 5 שנות מאסר ובעניינו של נאשם 2 לעונש של 14 חודשי מאסר, כשההגנה תוכל לטעון לעונש המאסר באופן חופשי.

בעניין שני נאשמים אלה הוסכם שהצדדים יעותרו במשותף לעונשים של מאסר על תנאי, קנס והתחייבות להימנע מביצוע עבירה.

בעניינו של נאשם 3 הציגו הצדדים "הסדר סגור" במסגרתו עתרו ל- 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות, מאסר על תנאי, קנס והתחייבות להימנע מביצוע עבירה.

בעניינם של נאשמים 4 ו-5 הציגו הצדדים "הסדר סגור" במסגרתו עתרו לקנס סמלי.

במסגרת הסדרי הטיעון הגיעה המאשימה להסכמות שונות עם הנאשמים שכללו גם הסדר במישור האזרחי לפיו סכום המחדל ה"פלילי" יעמוד על 7 מיליון ₪ למע"מ, ומיליון ₪ יחולט לקרן החילוט. הוסכם כי הנאשמים ישלמו את המחדל יחד ולחוד עד מועד דיון הטיעונים לעונש או לחילופין יגיעו להסדר תשלומים שיאושר על-ידי היחידה לפשיעה חמורה.

בדיון הטיעונים לעונש המאשימה הציגה הסכם של מע"מ עם הנאשמים לסילוק החובות. צוין כי עד לאותו מועד שולם סכום של 4,400,000 ₪ וכנגד היתרה הועמדה בטוחה שאושרה לשביעות רצונה של המחלקה האזרחית. בהתאם לכך, הצהירה המאשימה כי לצורך ההליך הפלילי היא תראה במחדל המוסכם כאילו שהוסר במלואו (פרוט' מיום 30.9.2023 עמ' 21 ש' 8 - עמ' 22 ש' 9; פרוט' מיום 6.2.2024 עמ' 7 ש' 22-23).

כתב האישום

3. מהחלק הכללי של כתב האישום עולה כי הנאשמת 4 היא חברה פרטית שהתאגדה בישראל על-פי חוק החברות התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות") ונרשמה מחודש מאי 2016 כעוסק מורשה לפי חוק מע"מ בענף הנדל"ן. החל מחודש ינואר 2017 נרשם נאשם 2 כבעל מניות בנאשמת 4 ומחודש פברואר 2017 כדירקטור. נאשם 1 שימש בתקופה הרלוונטית לכתב האישום כמנהל בפועל של נאשמת 4 תוך שנאשם 2 פעל ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1.

נאשמת 5 היא חברה פרטית שהתאגדה בישראל על-פי חוק החברות בשנת 2016 ונרשמה מחודש יולי 2016 כעוסק מורשה לפי חוק מע"מ בענף שירותי ייעוץ ניהולי. החל מחודש נובמבר 2018 נרשם נאשם 3 כדירקטור ובעל מניות בנאשמת 5. בתקופה הרלוונטית לכתב האישום שימש נאשם 1 כמנהל בפועל של נאשמת 5 תוך שנאשם 3 פעל בנאשמת 5 ביחד בהתאם להנחיותיו של נאשם 1.

מעובדות האישום הראשון עולה כי בתקופה שבין חודש מאי 2017 לחודש דצמבר 2019 הגישו נאשמים 1, 2 ו-4 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1 למנהל המכס והמע"מ 27 דוחות תקופתיים (להלן: "הדוחות") ובהם ניכוי מס תשומות (נספח א' לכתב האישום), וזאת בהסתמך על 381 חשבוניות מס (נספח ב' לכתב האישום) אשר לא הוצאו להם כדין ושנתקבלו על-ידם למרות שמוציאי החשבוניות או מי מטעמם לא ביצעו את העסקאות מושא חשבוניות אלו (להלן: "החשבוניות הפיקטיביות").

היקפן הכולל של העסקאות מושא החשבוניות הפיקטיביות עומד על סך של 100,687,658 ₪ (להלן: "חשבוניות התשומות") ומס התשומות שנוכה בגין בדוחות התקופתיים שהוגשו למע"מ עומד על סך של 14,629,831 ₪ (להלן: "מס התשומות").

מעובדות האישום השני עולה כי כמפורט באישום הראשון הנאשמים 1, 2 ו-4 ניכו ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1, מס תשומות שלא כדין על בסיס 381 חשבוניות מס שהוצאו להם שלא כדין והגישו 27 דוחות כוזבים למע"מ במטרה להתחמק מתשלום מס בסך של 14,629,831 ₪. נאשמים 1, 2 ו-4 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1 כללו את החשבוניות שסכומן הכולל 100,687,658 ₪ בספרי הנאשמת 4 משל היו חשבוניות אמת. כמפורט באישום הראשון נאשמים 1, 2 ו-4 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1, רשמו החשבוניות הפיקטיביות והתשלומים ששולמו לכאורה בגין בכרטיסי הנהלת החשבונות של נאשמת 4, משל שיקפו עסקאות אמת מול מוציאן.

העבירות הנ"ל הינן עבירות מקור על-פי חוק איסור הלבנת הון (להלן באישום זה: "עבירות מקור").

התשלומים אשר נרשמו בכזב בספרי הנאשמת ו/או שולמו משל היו תשלומים עבור החשבוניות הפיקטיביות, בסך 90,692,089 (להלן באישום זה "התשלומים") הינם רכוש ששימש ואפשר את ביצוע עבירות המקור. כמו כן, סכומי המע"מ בסך של 14,629,831 ₪ שמתשלומם התחמקו נאשמים 1, 2 ו-4 במסגרת ביצוע עבירות המקור הנזכרות לעיל (להלן באישום זה: "סכומי המע"מ") הינם רכוש שמקורו במישרין ובעקיפין בביצוע עבירות המקור.

התשלומים וסכומי המע"מ שהינם בסך של 105,321,920 ₪ מהווים רכוש אשר מקורו בביצוע עבירות מקור או אשר שימש או אפשר את ביצוען ו/או שנעברו בו עבירות המקור ועל כן הינם רכוש אסור (להלן בפרק זה: "הרכוש האסור").

במסגרת התשלומים שנרשמו בכזב בספרי נאשמת 4 ו/או שולמו כנגד החשבוניות הפיקטיביות, הנפיקו נאשמים 1 ו-4 או מי מטעמם, 629 המחאות בסך 90,692,089 ₪ (להלן: "ההמחאות").

בתקופה שבין מרץ 2019 לבין דצמבר 2019 מתוך הרכוש האסור, נאשמים 1 ו-4 מסרו לינכוי בנש"פים שונים 605 המחאות בסכום שלא פחות מ-89,591,902 ₪ (להלן: "ההמחאות שנמסרו"), זאת בידיעה שהן רכוש אסור. תמורת ההמחאות שנמסרו ניתנה לגורמים שונים, ביניהם נאשמים 1, 2 ו-3, תוך יצירת מצג שווא שההמחאות שנמסרו התקבלו ממבקשי השירות. כמו כן, נאשמים 1 ו-4 מסרו לינכוי 23 המחאות לפקודת קובי, רפי וחן רוזנטל, בחשבון הבנק של נאשמת 4 בבנק המזרחי, בסכום של לא פחות מ-1,100,187 ₪ זאת בידיעה שהן רכוש אסור. טבלה המפרטת את 629 ההמחאות, צורפה לכתב האישום וסומנה כנספח ג'. בעשותם כן, נאשמים 1 ו-4 עשו פעולות ברכוש אסור בידיעה שהוא רכוש אסור בסך כולל של לא פחות 90,692,089 ₪.

מעובדות האישום השלישי עולה כי בתקופה שבין חודש ספטמבר 2019 לבין חודש נובמבר 2019 הגישו נאשמים 1, 3 ו-5 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1 למנהל המכס והמע"מ שני דוחות תקופתיים (להלן: "הדוחות") ובהם ניכר מס תשומות, וזאת בהסתמך על 34 חשבוניות מס אשר לא הוצאו להם כדון, ושנתקבלו על-ידם למרות שמוציאי החשבוניות או מי מטעמם לא ביצעו את העסקאות מושא חשבוניות אלו (להלן: "החשבוניות הפיקטיביות"). פירוט של החשבוניות הפיקטיביות שנוכח בדוחות נמצא בנספח ד' לכתב האישום.

היקפן הכולל של העסקאות מושא החשבוניות הפיקטיביות עומד על סך של 7,226,225 ₪ (להלן "חשבוניות התשומות") ומס התשומות שנוכה בגין בדוחות התקופתיים שהוגשו למע"מ עומד על סך של 1,160,046 ₪ (להלן: "מס התשומות").

בתקופה שבין 28.11.2019-30.12.2019 נאשמים 1, 3 ו-5 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1 ניהלו או הרשו לאחר להכין או לנהל פנקסי חשבונות כוזבים.

פירוט 9 החשבוניות הכוזבות נמצא בנספח ד' שלעיל במס"ד 35-42.

מעובדות האישום הרביעי עולה כי כמפורט באישום השלישי, בתקופה שבין חודש ספטמבר 2019 לבין חודש נובמבר 2019, ניכר נאשמים 1, 3 ו-5 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1 מס תשומות שלא כדון, על בסיס 34 חשבוניות מס שהוצאו להם שלא כדון, והגישו שני דוחות כוזבים למע"מ במטרה להתחמק מתשלום מס בסך של 1,160,046 ₪.

נאשמים 1, 3 ו-5 כללו את החשבוניות שסכומן הכולל 7,226,225 ₪ בספרי נאשמת 5 משל היו חשבוניות אמת. כמפורט באישום השלישי, נאשמים 1, 3 ו-5 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1, רשמו את החשבוניות הפיקטיביות ואת התשלומים ששולמו לכאורה בגין בכרטיסי הנהלת החשבונות של נאשמת 5, משל שיקפו עסקאות אמת מול מוציאן.

נאשמים 1, 3 ו-5 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1, ניהלו או הרשו לאחר לנהל פנקסי חשבונות כוזבים. העבירות הנ"ל הינן עבירות מקור על-פי חוק איסור הלבנת הון.

התשלומים אשר נרשמו בכזב בספרי הנאשמת 5 ו/או שולמו משל היו תשלומים עבור החשבוניות הפיקטיביות בסך 4,495,485 (להלן באישום זה "התשלומים") הינם רכוש ששימש ואפשר את ביצוע עבירות המקור. כמו כן, סכומי המע"מ בסך של 1,160,046 ₪ שמתשלומם התחמקו נאשמים 1, 3 ו-5 ביחד ובהתאם להנחיותיו של נאשם 1, במסגרת ביצוע עבירות המקור הנזכרות לעיל (להלן באישום זה: "סכומי המע"מ"), הינם רכוש שמקורו במישרין ובעקיפין בביצוע עבירות המקור.

התשלומים וסכומי המע"מ שהינם בסך של 5,655,531 ₪ מהווים רכוש אשר מקורו בביצוע עבירות מקור או אשר שימש או אפשר את ביצוען ו/או שנעברו בו עבירות המקור ועל כן הינם רכוש אסור (להלן בפרק זה "הרכוש האסור"). במסגרת התשלומים שנרשמו בכזב בספרי נאשמת 5 ו/או שולמו כנגד החשבוניות הפיקטיביות, נאשמים 1 ו-5 או מי מטעמם הנפיקו 25 המחאות בסך של 4,495,485 ₪ לפקודת חברות הכסות (להלן "ההמחאות"). בתקופה שבין אוגוסט 2019 לבין ינואר 2020, מתוך הרכוש האסור, מסרו נאשמים 1 ו-5 לניכוי בנש"פים שונים 25 המחאות בסכום שלא פחות מ-4,495,485 ₪ (להלן "ההמחאות שנמסרו") וזאת בידיעה שהן רכוש אסור. תמורת ההמחאות שנמסרו ניתנה לגורמים שונים, ביניהם נאשמים 1, 3 ו-5, תוך יצירת מצג שווא שההמחאות התקבלו ממבקשי השירות, 25 המחאות של גורמים שונים בסכום כולל של 4,495,485 ₪. טבלה המפרטת את 25 ההמחאות שנמסרו צורפה לכתב האישום וסומנה כנספח ה'.

ראיות לעונש

4. להלן יפורטו הראיות השונות בעניינם של נאשמים 1 ו-2, כמו גם תסקיר שירות המבחן שהוגש בענייניו של נאשם 2. כבר עתה יצוין, כי ב"כ הנאשמים ביקשו לקבל תסקיר של שירות המבחן רק בענייניו של נאשם 2, וגם בקשה זו נתבקשה באיחור רב של מספר חודשים לאחר הכרעת הדין.
5. ב"כ הנאשמים צרפו בענייניו של נאשם 1 חוות דעת רפואית של פרופ' מוטי רביד (נ/א2). מחוות הדעת עולה כי נאשם 1 בן 71, סובל ממחלת לב כלילית שהחלה כבר בגיל 40 ובאה לידי ביטוי במספר אירועי אוטם שריר הלב שדרשו התערבות פולשנית ומספר אשפוזים, גם בעת האחרונה. עוד עולה מחוות הדעת כי נאשם 1 סובל מתעוקה בלתי יציבה שהחמרה בעת האחרונה, ואשר גורמת לאירועי תעוקה דחופים היכולים להביא להפרעת קצב קטלנית המחייבת התערבות רפואית דחופה, מקושי להתנהל בחיי היומיום כמו לשנות תנוחות, להפעיל ידיו ורגליו, קשיי יציבות וקושי להתכופף. בהמשך צוין, כי נאשם 1 סובל גם מהפרעה בריכוז שומני הדם, מ-gaut (מחלת מפרקים), משינויים חמורים בעמוד השדרה באזור הצוואר ובעמוד השדרה המותני, כי הוא עבר שני ניתוחים בשל היצרות של תעלת השדרה, כי הוא סובל מדלדול שרירים, מכאבי גב ומסתייע בסדי תמיכה לרגליים, כי הוא מתקשה ללבוש מכנסיים ולנעול נעליים וכי החל לאחרונה להסתייע בקנאביס כדי להקל על כאביו.
- יצוין, כי בפתח הדיון שנקבע להקראת גזר הדין ביקשו ב"כ הנאשמים לצרף מסמך רפואי נוסף בענייניו של נאשם 1, של ד"ר חנוך, נוירוכירורג, ובהסכמת המאשימה אפשרתי הדבר. במסמך ישנה התייחסות לבעיה ממנה סובל נאשם 1 בעמוד השדרה והשלכותיה, להחמרה מסוימת שחלה בעניין וכן לכך שהלה מופנה לבדיקה כדי לבחון אפשרות טיפול (באמצעות משאבה מושתלת) להקלה בכאבים.

פרופ' רביד התייחס בחוות הדעת לתנאי מאסר והשלכתם על מצבו הרפואי של נאשם 1. זה ציין, כי מערכות הרפואה של שב"ס אינן ערוכות לענות למקרים דחופים בשל זמן התגובה האיטי, חוסר הידע, הכישורים וציוד מתאים, ולכן תנאי המאסר מותרים חולה במצבו של נאשם 1 לרמת סיכון גבוהה ובלתי סבירה לאירוע לב שיכול להיות קטלני.

כן ציין בחוות הדעת, כי מעבר ל"פצצה המתקתת", הקשורה במחלת הלב של נאשם 1, בחיי היומיום ובתנאי הצפיפות בבית הסוהר צפוי לנאשם 1 סבל גדול ומשמעותי בשל הקושי שלו להפעיל את ידיו, לעמוד וללכת והוא יזדקק לסייע תכופ בחיי היומיום בבית הסוהר.

בסיכום חוות הדעת פרופ' רביד ציין כי ככל שתישלל חירותו של נאשם 1 יש צורך להבטיח לו את המענה הרפואי כך שרמת הסיכון אליה הוא ייחשף תהיה סבירה וכן שיידרש סיוע ביצירת תנאים שיאפשרו את תפקודו היומיומי. בחקירה הנגדית של המאשימה (פרוט' מיום 30.9.2024, עמ' 11 ש' 12 - עמ' 13 ש' 25) ציין פרופ' רביד כי אין לו התמחות בקרדיולוגיה אלא ברפואה פנימית אך הבהיר שהוא מטפל על בסיס יומי גם בחולי לב. בהמשך הבהיר כי חוות דעתו מבוססת גם על בדיקה פיזית של נאשם 1, כי מצבו של נאשם 1 הולך ומחמיר, כי יש לו היכרות רבת שנים עם המערך הרפואי של שב"ס, כי ככלל זמן התגובה בכלא לאירוע רפואי הוא איטי ואינו מתאים למצבו של נאשם 1, כי עד שנאשם 1 יראה רופא תורן יחלפו דקות ארוכות, וכי לרופא תורן אין את הציוד והניסיון לטפל בחולי לב קשים. לצד זאת, פרופ' רביד אישר שנאשם 1 לא סובל כרגע מהפרעת קצב, כי הקצב שלו תקין וכי אין לו קוצב לב. לשאלת בית המשפט פרופ' רביד אישר כי "מר"ש (המרכז הרפואי של שירות בתי הסוהר, י"ל) המקום היחידי בשירות בתי הסוהר שנאשם 1 יכול לשהות כי יש שם ציוד ויש שם גם רופאים מיומנים. יש שם גם חולים קשים והוא בהחלט עונה לקריטריונים אבל בבית כלא רגיל הנאשם בסיכון" (עמ' 13 ש' 4-2).

בהמשך, אישר שנאשם 1 לא נמצא בסכנת חיים מיידית (עמ' 13, ש' 25-21).

גם לשאלת ב"כ הנאשמים "השאלה שלי היא האם תנאי הכליאה של אחד כזה, על מיטה שפוחים בלילה בצפיפות יתר יכולה להחמיר את מצבו? אבקש הבהרה", השיב פרופ' רביד "אני חושב שהשאלה של כב' השופט לגבי מר"ש עונה על זה. אני אמרתי קודם שהמקום היחיד זה שירות בתי הסוהר (צ"ל לפי ההקשר מר"ש, י"ל). הוא איננו יכול לשהות שנייה בתא מאסר רגיל שמסכן אותו. הוא לא יצליח להסתדר פיזית. הוא לא יכול לקום ממקום צר, הוא לא יכול להפעיל מאמץ וקשה לו ללכת. שנית, זה יכול להיות סופו. המציאות ברורה אני חושב" (עמ' 14 ש' 9-14). 6. בפתח דיון הטיעונים לעונש, קודם להגשת חוות דעת פרופ' רביד וקודם זה העיד, מסרה ב"כ המאשימה כי היא מבקשת להגיש חוות דעת נגדית מטעם המדינה. לצד זאת הוסיפה "כי מבדיקה שאנחנו עשינו ומהיכרות שלנו עם מקרים דומים, שב"ס ערוך ומוכן לקבל ולקלוט נאשמים כמו הנאשם שבענייננו".

לנוכח עדותו של פרופ' רביד התבקש ב"כ המאשימה לעדכן האם עומדת היא על בקשתה להגיש חוות דעת נגדית מטעמה, ובהודעות עדכון מימים 7.10.2024 ו-13.10.2024 מסרה שהיא עומדת על בקשתה. המאשימה נימקה בקשתה בכך שבחוות הדעת ובעדות פרופ' רביד ישנן מסקנות רפואיות המצדיקות הגשת חוות דעת מטעמה. בעניין זה הבהירה כי חוות דעת של פרופ' רביד הגיעה לידיה זמן קצר בלבד קודם לדיון הטעונים לעונש, זמן שלא איפשר לה להיערך מבעוד מועד עם חוות דעת מטעמה.

7. קודם למתן החלטה בבקשת המאשימה מצאו ב"כ הנאשמים עצמם להגיש, ללא היתר, "בקשה דחופה ביותר לקבלת עמדת גורמי הרפואה בשב"ס בשאלת כשירותו של מבקש 1 למאסר של ממש והוספת טיעון משלים...". בקשה שאחזה לא פחות מ-15 עמודים, לא כולל מסמכים רפואיים נוספים של רופא אחר שצרפו לבקשה, אשר התייחסו אף הם למצבו של נאשם 1 ואשר אין בהם כדי להציג נתונים שונים במהותם ממה שהוצג עד לאותו שלב. בבקשה נטען כי יש לשמור על אפשרותו של נאשם לטעון ולהציג ראיות לאחר שהמאשימה עושה כן, וכי במקרים דומים הוזמנה חוות דעת משב"ס לבחון כשירות מצבו הרפואי של הנאשם לשאת בעונש מאסר. ב"כ נאשם 1 טענו כי מראיות ההגנה שהוצגו עולה כי נאשם 1 אינו כשיר לרצות עונש מאסר בפועל כלל מבלי שייגרם לו נזק בריאותי חמור אשר עלול אף להוביל למותו או לקצר את חייו, וכי על בית המשפט למצוא חלופה עונשית אחרת שלא כוללת כליאה ממש (סעיפים 39, 43 לבקשה). עוד הוסיפו, כי ככל שבית המשפט ימצא להטיל עונש מאסר על נאשם 1 לתקופה כלשהי, החלטה שכזו תהא חסרה משום שלא הוכח בפניו ששירות בתי הסוהר מסוגל לספק לנאשם 1 את הטיפול הרפואי לו הוא נדרש (סעיף 43 לבקשה).

בתגובה לבקשה המאשימה ציינה כי היא כאמור עמדה בקשר עם גורמי שב"ס, ומגורמי הרפואה בשב"ס נמסר כי "ניתן יהיה להעניק לנאשם טיפול רפואי הנכלל בסל הבריאות במסגרת מר"ש". לצד זאת, חזרה המאשימה על בקשתה להביא חוות דעת נגדית מטעמה.

8. כבר עתה אציין, כי לא מצאתי צורך להידרש לחוות דעת נגדית של המדינה. זאת, משום שאפילו מעדותו של מומחה ההגנה עלה במפורש שב"ס ערוך ויכול לטפל בנאשם 1 במר"ש. מומחה ההגנה עצמו העיד כי מדובר במתקן רפואי שעונה על כל הקריטריונים הנדרשים לטיפול בנאשם 1, לרבות ציוד מתאים ורופאים מיומנים, ולכן נאשם 1 יכול לשהות שם.

עוד ראוי לזכור, כי גם המאשימה הצהירה כי ערכה התייעצות עם גורמי שב"ס, ומפי גורמי הרפואה בשב"ס נמסר שניתן יהיה להעניק לנאשם טיפול רפואי במר"ש.

הואיל וגם אליבא דמומחה ההגנה בידי שב"ס היכולת והמתקן המתאים לכלוא את נאשם 1 באופן ההולם את מצבו הרפואי, אזי שלא מצאתי טעם בקבלת חוות דעת "נגדית" מטעם המדינה בעניין זה, שכן אין למעשה את מה ל"נגוד". מכל מקום, לא הוצגו לפני ראיות בדבר מצב הרפואי של נאשם 1 אשר יש בהן כדי למנוע אפרורית הטלת עונש של מאסר בפועל.

כאן המקום להבהיר, כי גם בהתאם להלכה הפסוקה שב"ס ערוך לטפל באסירים חולניים. בעניין זה ראו למשל ע"פ 11445/05 רוט נגד מדינת ישראל (פורסם בנבו, 22.6.2006), פסקה 10:

"הלכה היא, כי מצבו הרפואי הרעוע של מי שהורשע בדין, אין בו כדי להביא לשחרורו מעונש המאסר, מקום בו העבירה ונסיבותיה מחייבות הטלתו של עונש כזה. כדברי השופט דב לוין, בהתייחסו לטענה בדבר מצבו הבריאותי הרעוע של מערער שאף הוא סבל מחוליים רבים וקשים, ושגם לגבי נטען כי שבתו במאסר עלולה להחמיר את מצבו ולגרום לו נזק גופני ונפשי, שספק אם ניתן יהיה לרפאם, לאמור: "אכן, הוצגו בפני השופט המלומד ראיות באשר למצב בריאותו של העורר, אך אין בכל אלה כדי להצדיק הימנעות מהטלת עונש מאסר, לריצוי בפועל, על המערער. כבר הזדמן לבית משפט זה, לקבוע לא אחת, כי אדם אשר חטא כנגד החברה ובצע עבירות המצדיקות ומחייבות כליאתו למען הגן על הצבור, אל לו לצפות כי מצב בריאותו הרופף יישקל כנימוק מספיק לפוטרו מהמאסר. בחוליו של המערער יכולים לטפל השירותים הרפואיים של שרות בתי הסוהר".

וכן ע"פ 635/05 דענא נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 26.11.2007), פסקה 19:

"הלכה היא, כי מצבו הרפואי הרעוע של מי שהורשע בדין, אין בו כדי להביא לשחרורו מעונש המאסר, מקום בו העבירה ונסיבותיה מחייבות הטלתו של עונש כזה[...]. כך לגבי מי ששבתו במאסר עלולה להחמיר את מצבו ולגרום לו לנזק גופני ונפשי, ואף לקצר את תוחלת חייו, וקל וחומר שכך גם לגבי מי שאין שהותו במאסר מסכנת את חייו. על כן, אין בחוליו של חוסאם כדי להביא להתערבות בגזר הדין שהושת עליו. אנו מניחים כי הוא יוסיף להיות מטופל כראוי במסגרת מאסרו" (דגש לא במקור, י' ל').

בית משפט זה כמובן לא קובע לשב"ס באיזה מתקן ישהה נאשם 1 במהלך מאסרו, והדבר נתון לשיקול דעת הגורמים המקצועיים של שב"ס, אך חזקה על שב"ס שיתייחס ברצינות וברגישות הנדרשת למצבו הרפואי של נאשם 1. למותר לציין כי ככל שתהיינה מחלוקות בין הצדדים לעניין תנאי כליאתו של נאשם 1 או ביחס למקום כליאתו, אלו צריכות להתברר בדרכים המקובלות ולפני הערכאה המתאימה, דוגמת עתירת אסיר.

בהקשר זה ראוי עוד להפנות לסעיף 16(א) לפקודת שרות בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971 המאפשר אשפוז של אסיר בבית החולים ממשלתי ככל שיידרש בהעדר תנאי אשפוז מתאימים בכלא בו הוא מרצה את מאסרו, ולסעיף 7(א) לחוק שחרור על תנאי ממאסר, התשס"א-2001 המאפשר שחרור אסיר ממאסרו מטעמים רפואיים אם שהותו במאסר עלולה לסכן את חייו.

מהוראות חוק אלו עולה כי נאשם 1 יוכל להביא בכל עת את מצבו הרפואי בפני הגורמים הרלוונטיים, ואלו יוכלו לפעול כהבנתם, בהתאם להוראות הדין. בעניין זה ראו גם עפ"ג (מחוזי ת"א) 21270-09-16 מדינת ישראל נ' עאשור (פורסם בנבו, 12.6.2017).

בשולי הדברים אציין, כי עתירת ב"כ נאשם 1 להטיל על נאשם 1 עונש של 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות לא מתכתבת, בלשון המעטה, עם טיעוניהם על אודות מצבו הרפואי ויכולותיו של נאשם 1 לשאת בעונש מאסר. אחר כל האמור, מובהר כי למצבו הרפואי של נאשם 1 יינתן המשקל המתאים בקביעת עונשו, כפי שיפורט להלן.

9. ב"כ הנאשמים העידו לעונש בעניינו של נאשם 1 את מר חגאי רודנר ששימש כראש המועצה האזורית ברנר בתקופה הרלוונטית ואת מר חנן כהן שכנו ומכרו של נאשם 1.

מר רודנר מסר כי הוא מכיר את נאשם 1 משנות ה-90 ועבד איתו על בסיס שבועי, כי היה לו שם טוב כקבלן, כי נאשם 1 היה פעיל ציבורית באגודות והיה הרוח החיה בפרויקט ההרחבות, עזר לתושבים רבים לקבל הלוואות מהבנק בתנאים טובים וכי הוא נחלץ לסייע בשיקומה של אנדרטה.

בחקירת המאשימה התייחס לעבירות בהן הורשע נאשם 1 כאל "מעידה".

מר כהן מסר כי הוא מכיר את נאשם 1 כ-50 שנה, כי נאשם 1 היה פעיל חברתי, כי הוא נרתם להיות חלק מהנהלת היישוב בו התגוררו בשכנות ובהנהלת מועצת ברנר, כי הוא פועל בדרך של שלום ושכנות טובה ובסבר פנים נעימות, כי הוא הוביל את פרויקט ההרחבה בצורה מעוררת השראה, כי הוא הצליח לגייס לפרויקט את חברי היישוב שנתנו בו את אמונם, כי הוא העוגן הכלכלי והניהולי של משפחתו, וכן שהוא סייע לטפל בבנו (של מר כהן) עת הוא (מר כהן) היה בחו"ל. כשהתבקש להתייחס לעבירות שעבר נאשם 1 התייחס לדברי קהלת "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה - טוב ולא יחטא" (קהלת, ז', כ') והוסיף שזו מעידה.

10. מתסקיר שירות מבחן שהוגש בעניינו של נאשם 2 (מיום 3.7.2024) עלה כי זה בן 42, נשוי ואב לשלושה, בעל השכלה של 17 שנות לימוד, שירת שירות צבאי מלא, מתגורר עם משפחתו וכיום עובד כהנדסאי בניין שכיר בחברת בנייה.

נאשם 2 שיתף כי גדל במשפחה נורמטיבית ללא בעיות כלכליות, עבד בחינוך בהוראת מתימטיקה עד שפוטר ממערכת החינוך, השתלב כשכיר בחברת הבניה המשפחתית של הורי בת זוגו ובהמשך כעצמאי בחברת בת.

ביחס לעבירות מסר נאשם 2 כי החל לעבוד כשכיר בעסק משפחתי של הורי בת זוגו ולאחר שראה הצלחה בעמלו נענה להצעת חותנו (נאשם 1, י' ל') לפתוח חברת בת עצמאית ואף עודד ושכנע את אחיו (נאשם 3, י' ל') להצטרף לעסק המשפחתי ולפתוח חברת בת נוספת. נאשם 2 הוסיף כי סמך על חותנו בעיניים עצומות והותיר בידיו שליטה מלאה בניהול בפועל של חשבונות החברה ולא ביקר ולא פיקח על אודות מעשיו של חותנו. נאשם 2 מסר כי רק בעקבות פתיחת התיק הפלילי נודע לו כי חותנו השתמש בחברות שלו ושל אחיו כ"חברות קש" במטרה להלבין כספים באמצעותן ולהגיש חשבונות פיקטיביות במטרה להונות את רשויות המס.

שירות המבחן ציין בהקשר זה כי נאשם 2 התקשה לתת הסבר מניח את הדעת כיצד לא שם לב למעשיו של נאשם 1, במיוחד לנוכח סכומי הכסף הגדולים בהם דובר.

נאשם 2 הכיר באחריותו לביצוע העבירות, הביע חרטה ואף פנה באופן יזום לטיפול פרטי של פסיכולוג קליני ולטיפול זוגי.

שירות המבחן התרשם כי נאשם 2 מתמקד במאפייניו של תלות וריצוי שלתפוסתו עמדו בבסיס בחירותיו העברייניות, אולם אינו מכיר בחלקים המרמתיים בהתנהלותו ובדפוסי ההסתרה בהם נקט תקופה משמעותית. בהתאם לכך סבר השירות כי נאשם 2 איננו בשל להשתלב בטיפול קבוצתי המתמקד במרמה על אף ששקל לשלבו בטיפול שכזה.

עוד התרשם השירות, כי הטיפול שבו השתלב נאשם 2 אינו מתמקד בהיבטי המרמה שבאו לידי ביטוי בעבירות. לצד זאת שירות מבחן התרשם כי נאשם 2 הוא אדם אינטליגנטי ומתפקד, ללא דפוסי התנהלות עברייניים, מקיים שגרת חיים יציבה עם תפקוד הורי ותעסוקתי תקין וכי ההליך המשפטי מהווה גורם מרתיע עבורו.

שירות המבחן העריך כי הסיכון להישנות עבירות בעניינו של נאשם 2 אינו גבוה ובהתאם לכלל האמור המליץ על עונש של מאסר לריצוי בעבודות שירות ברף הגבוה לצד צו מבחן.

11. ב"כ הנאשמים צרפו בעניינו של נאשם 2 חוות דעת של פסיכולוג קליני מומחה ד"ר חיים היילפרין (נ/ב 1) שטיפל בנאשם 2 החל מיום 04.11.2023.
- בחוות הדעת עמד ד"ר היילפרין על נסיבותיו האישיות של נאשם 2, על יחסיו של נאשם 2 עם חמיו- נאשם 1, על מינוי כמנהל עבודה בחברה של נאשם 1 ובהמשך כמנכ"ל חברה חדשה שנאשם 1 פתח עבורו, בה הוא היה בעל המניות הבלעדי, כי בפועל הוא מודר מכל מה שקרה בחברה לרבות כספים שנכנסו לחברה וכי רק לאחר שהפרשה התפוצצה הבין שנאשם 1 השתמש בו ובאחיו - נאשם 3 - אותו צרף לעסקיו של נאשם 1, על הקרע שנוצר בעקבות האירוע עם חמיו, על ההשפעה של האירוע על הקשר עם אשתו ועל כך שהוא ואשתו פנו לטיפול זוגי על מנת לשקם את חייהם הזוגיים.
- ד"ר היילפרין התרשם כי נאשם 2 ביצע את העבירות על רקע נסיבות ייחודיות ויוצאות דופן, כי נאשם 2 פעל כאדם הלוקה "בשיגעון משפחה" ("folie en famille") וכפי שמוגדר בספרות המחקרית וכמי שנמצא תחת השפעה של מנהיג כריזמטי (נאשם 1) "באופן שאין במידה רבה את יכולתו לביקורת, שיפוט ופעולה עצמאיים וצמצום משמעותי של את הכוונה הפלילית, ובראיה קדימה, את פוטנציאל המסוכנות והרצידיביזם מצידו".
- ד"ר היילפרין הסכים גם עם הניתוח של שירות המבחן ביחס למאפייניו האישיותיים של נאשם 2 ולתלות והצורך שלו לריצוי שעמדו בבסיס בחירותיו כמו גם להמלצה העונשית של שירות המבחן.
- לאור האמור העריך ד"ר היילפרין כי הסבירות שנאשם 2 יעבור עבירות דומות בעתיד היא נמוכה ביותר והמליץ להטיל על נאשם 2 ענישה שיקומית.
12. ב"כ הנאשמים צרפו בעניינו של נאשם 2 גם מכתב של ד"ר ליאת בן-ארי, פסיכותרפיסטית, מטפלת מינית וקרימינולוגית קלינית. מהמכתב עולה כי נאשם 2 ואשתו פנו לטיפול ביום 22.6.2023 על מנת ליישב את הסכסוך שנוצר ביניהם כתוצאה מהאירועים מושא כתב האישום. מהמכתב עולה כי לבני הזוג שלושה ילדים, כי להם משבר אמון שעלול להשליך על שלום התא המשפחתי בשל היחס של אשת נאשם 2 לאביה - נאשם 1 - לנוכח טענת נאשם 2 שנאשם 1 הוא זה שסיבך אותו. מהמכתב עולה עוד, כי בני הזוג ממשיכים להגיע למפגשים טיפוליים על מנת לשקם את יחסיהם.
- טיעוני הצדדים
13. המאשימה טענה לעונש בכתב והשלימה טיעוניה על-פה. המאשימה טענה כי ביחס לכל אחד מהנאשמים נכון לקבוע מתחם עונש אחד וכולל.
- בעניינו של נאשם 1 טענה המאשימה למתחם עונש הולם שנע בין 5 ל- 8 שנות מאסר;
בעניינו של נאשם 2 טענה המאשימה למתחם עונש הולם שנע בין 14 ל- 36 חודשי מאסר;
וביחס לנאשם 3 טענה כי בשל אופיו של הסדר הטיעון שגובש עמו (,הסדר סגור" לעונש) אין מקום לטעון למתחם עונש הולם.
- בהתאם להסדר, המאשימה עתרה להטיל על נאשם 1 עונש של 5 שנות מאסר, על נאשם 2 עונש של 14 חודשי מאסר ועל נאשם 3 עונש של 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות.
- בנוסף המאשימה עתרה להטיל על שלושת הנאשמים גם רכיבים של מאסר על תנאי, קנס והתחייבות להימנע מביצוע עבירה.
- באשר לנאשמות 4 ו-5 עתרה המאשימה לקנס סמלי בסך של מאות שקלים לכל אחת מהן.

המאשימה הפנתה בטיעוניה לערכים המוגנים שנפגעו, למידת הפגיעה הגבוהה בהם, למדיניות הענישה הנוהגת ולנסיבות הקשורות לביצוע העבירות.

באשר לנסיבות הקשורות בביצוע העבירות הפנתה המאשימה לנזק שנגרם לקופה הציבורית ולסכומים הגבוהים שנגרעו ממנה (של עשרות מיליוני שקלים) ולעובדה כי על-פי הסדר הטיעון יוחזרו לקופה הציבורית רק 7 מיליון ₪ בנוסף לחילוט של מיליון ₪ להסרת המחדל.

בנוסף הפנתה המאשימה למשך הזמן שבו בוצעו העבירות, להיקף העבירות והסכומים, לקלות ביצוע עבירות אלו ולקושי בחשיפתם, למספר הקורבנות הגדול בהינתן שמדובר בפגיעה משמעותית בקופה הציבורית, לתכנון המשמעותי שקדם לביצוע העבירות תוך שיתופי פעולה מורכבים ותוך נקיטת אמצעים להסתרת ביצוע העבירות והטמעת הרכוש האסור במערכת פיננסית לגיטימית לכאורה, לחלקו הדומיננטי של נאשם 1 בביצוע העבירות ולחלקם היחסי של נאשמים 2 ו-3 בשים לב לכך שאלו פעלו על-פי הנחיותיו של נאשם 1.

באשר לנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירות, המאשימה התייחסה להודאת הנאשמים שניתנה בשלב מוקדם יחסית של פרשת התביעה ולהסרה חלקית של סכום המחדל הפלילי בעניינם של נאשמים 1, 2 ו-4 והסרה מלאה בעניינם של נאשמים 3 ו-5.

המאשימה התייחסה לחלוף הזמן וטענה כי אין מקום לסטות ממתחם הענישה מטעמי שיהיו בשים לב לכך שהחקירה וההעמדה לדין נעשו במסגרת הזמנים הקבועה בחוק ובהנחיית היועץ המשפטי לממשלה.

המאשימה טענה כי גם נסיבותיהם האישיות של הנאשמים אינן מצדיקות סטייה ממתחם העונש ההולם באשר לא הוצגו ראיות לקיומן של נסיבות אישיות מיוחדות, תוך שהוסיפה כי מערכת היחסים המשפחתית בין הנאשמים, מעמדם של הנאשמים בתוך מערכת זו והשפעת מעמד זה על חלקו של כל אחד בביצוע העבירות כבר נלקחו בחשבון במסגרת גבולות ההסדר.

המאשימה טענה כי גם מצבו הרפואי של נאשם 1 נלקח בחשבון במסגרת ההסדר שגובש עמו, תוך שחזרה על טענתה לפיה אין במצב רפואי זה כדי לפטור אותו מעונש מאסר מאחורי סורג ובריא.

המאשימה עתרה שלא לקבל את המלצתו העונשית של שירות המבחן בעניינו של נאשם 2, הדגישה כי ההליך הטיפול הפרטי בו מצוי נאשם 2 אינו מתמקד בהיבטים של מרמה הנובעים מהעבירות בהן הורשע, הפנתה לכך שמדובר בעבירות המבוצעות על-ידי אנשים נורמטיביים וכפועל יוצא לצורך לתת משקל לשיקולי ההרתעה, וביתר שאת לנוכח היקפי העבירות במקרה דנן המחייבים הטלת עונש של מאסר מאחורי סורג ובריא על-פי מדיניות הענישה הנהוגה.

המאשימה הוסיפה כי לשיקול השיקום צריך לתת משקל מוגבל בשים לב לאופי העבירות שבהן הורשע נאשם 2, עבירות שבהן כאמור צריך לבכר את אינטרס הציבור.

המאשימה טענה כי אין לתת משקל לחוות הדעת של ד"ר בן ארי שהתייחסה לטיפול הזוגי של נאשם 2 שכן היא דלה בפרטים, לא ניתן ללמוד ממנה על מצב היחסים בין בני הזוג, נעדרת פירוט בנוגע להליך שעברו בני הזוג במסגרת הטיפול ואין בה כדי ללמד על פגיעה במידה ויוטל על נאשם 2 עונש מאסר מאחורי סורג ובריא מעבר לפגיעה הצפויה בכל תא משפחתי במקרה שכזה.

גם לחוות הדעת של ד"ר הלפרין ולהמלצה העונשית שמונחת בסופה טענה המאשימה כי אין לתת משקל ממשי, שכן אין בחוות הדעת התייחסות קלינית אובייקטיבית, אין פירוט של הטיפול שהנאשם 2 קיבל ואין התייחסות לכלים שרכש להתמודדות בסיטואציות דומות.

14. ב"כ הנאשמים טענו לעונש על-פה והשלימו את טיעונם בכתב.

ב"כ הנאשמים טענו כי בעניינו של כל נאשם ונאשם יש לקבוע עונש אחד המתייחס לכלל האישומים המיוחסים לו. בעניינו של נאשם 1 ב"כ הנאשמים טענו כי יש לחרוג מהענישה הנוהגת בשל מצבו הרפואי הקשה, ועתרו להטיל עליו עונש של 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות לצד עונשים נלווים. ביחס לרכיב הקנס, עתרו להסתפק בקנס סמלי, בשים לב לסכומים הגבוהים אותם הוא משלם במסגרת הסרת המחדל;

בעניינו של נאשם 2 ב"כ הנאשמים טענו כי מטעמי שיקום נכון יהיה להסתפק בעונש של 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות לצד עונשים נלווים. ביחס לרכיב הקנס, עתרו להסתפק בקנס מתון, בשים לב למצבו הכלכלי והמשפחתי;

בעניינו של נאשם 3 עתרו ב"כ הנאשמים לכבד את הסדר הטיעון שגובש בעניינו וכפועל יוצא להטיל עליו עונש של 9 חודשי לריצוי בעבודות שירות לצד עונשים נלווים. ביחס לרכיב הקנס, עתרו להסתפק בקנס מתון, בשים לב למצבו הכלכלי והמשפחתי;

בעניין של נאשמות 4 ו-5 עתרו ב"כ הנאשמים להסתפק בקנס סמלי.

לענין הנסיבות הקשורות בביצוע העבירות טענו ב"כ הנאשמים כי מדובר בעבירות שבוצעו במסגרת פעילות עסקית של נאשמות 4-5 (המאשימה מסרה בדיון הטיעונים לעונש כי בכתב האישום לא נקבע אם מדובר בחשבוניות כסוי, או בחשבוניות שלא עומד מאחוריהן דבר, אך אישרה את הטענה כי מדובר בחברות שהייתה בהן פעילות עסקית מעבר לפעילות העבריינית המתוארת בכתב האישום).

ב"כ הנאשמים טענו כי מדובר בעבירות שבוצעו על רקע מחסור חמור בכח אדם שנוצר בענף הבניה שהוביל להעסקת עובדים זרים מעבר להיקף המאושר והוצאת חשבוניות כסוי לנאשמות 4 ו-5. כן טענו, כי גם המאשימה מסכימה שמדובר בחשבוניות של חברות כסות שבאו לכסות את התשלומים של אותן חברות, וכי אין חולק שהכספים שהתקבלו שולמו כולם לנציגי העובדים הזרים בפרויקטים השונים בארץ.

באשר לעבירות לפי חוק איסור הלבנת הון בהן הורשעו נאשמים 1, 4 ו-5 טענו כי אלה לא הורשעו בעבירות של פעולה ברכוש המבוצעת במטרה להסתיר רכוש לפי סעיף 3 לחוק איסור הלבנת הון אלא בעבירות של פעולה ברכוש שבוצעה בידיעה שמדובר ברכוש אסור לפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון, דהיינו אין מדובר במי שניסו להלבין את סכומי הכסף במטרה להסתיר וליהנות מפרי העבירה.

ב"כ הנאשמים הפנו לתיקון שבוצע בכתב האישום ולמחיקה של עבירות מהותיות לפי חוק איסור הלבנת הון ולכך שהסמכות העניינית לפי ניסוחו המתוקן של כתב האישום היא של בית משפט השלום.

ב"כ הנאשמים עמדו על מערכת היחסים שבין הנאשמים ועל חלקו של כל אחד מהם בביצוע העבירות תוך שהדגישו את הדומיננטיות של נאשם 1 בביצוע העבירות ואת העובדה שנאשמים 2 ו-3 פעלו בהתאם להנחיותיו.

בהקשר זה הוסיפו כי לנאשם 2, ששימש כבעל המניות בנאשמת 4, לא היה כל רקע עסקי ובפרט בבניה, כי עבודתו הסתכמה בפיקוח על העובדים ועל הסעתם למקום העבודה וממנו, כי הוא לא יזם ולא תכנן ופעל אך בהתאם להנחיותיו של נאשם 1, כי האמין שפעילותו בנאשמת 4 היא לגיטימית (אף שב"כ הנאשמים הבהירו שהם לא טוענים לחוסר מודעות של נאשם 2), וכן שהוא פיתח תלות מוחלטת בנאשם 1 (הן בשל הקרבה האישית והמשפחתית ביניהם והן לנוכח העובדה שנאשם 1 הוא איש עסקים מזה עשרות שנים), ובעניין זה שבו והפנו לחוות הדעת של ד"ר היילפרין.

בעניינו של נאשם 3 טענו כי גם זה פעל בנאשמת 5 בהתאם להנחיותיו של נאשם 1, וזאת על-פני תקופה קצרה של 4 חודשים בלבד במהלך שנת 2019.

באשר לנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה הפנו ב"כ הנאשמים בעניינו של נאשם 1 לגילו המבוגר (כבן 70), למצבו המשפחתי (אב ל-3 ילדים וסב ל-8 נכדים), לכך שזו לו הסתבכות ראשונה בפלילים (נתון לא מדויק בהינתן שנאשם 1 כבר הורשע בעבר בעבירה של העסקה בעסק ללא העמדת מגורים הולמים, אף שהרשעה זו התיישנה - ת/א1), לאחריות המלאה שלקח על פעילותו הבלעדית בנאשמות 4 ו-5 ועל ההודאה בביצוע העבירות כבר בתחילת הדרך ולחיסכון בזמן שיפוטי שנבע כתוצאה מכך.

התייחסות נרחבת בטיעונים ניתנה גם להסרת המחדל בהיקף של מיליוני שקלים, מה שמלמד על-פי הנטען על לקיחת האחריות גם במישור המעשי.

ב"כ הנאשמים הפנו גם לנסיבות חייו של נאשם 1, לפועלו משך השנים ולכך שהיה אחראי על בנייה של פרויקטים רבים ברחבי הארץ.

ב"כ הנאשמים התייחסו בהרחבה למצבו הרפואי של נאשם 1 והפנו בעניין לחוות הדעת של פרופ' רביד ולעדו. כן עמדו על הקשיים והסכנה בכליאה ממשית של נאשם 1 מאחורי סורג ובריה, כמו גם על חוסר היכולת של שב"ס להעניק טיפול רפואי הולם בזמן אמת. עוד טענו, כי השהות במר"ש מוגבלת בזמן, ולא יכולה להמשך לאורך כל תקופת המאסר.

באשר לנאשם 2 הפנו ב"כ הנאשמים למצבו המשפחתי (נשוי ואב ל-3 ילדים קטינים), למצבו הכלכלי ולשכר שהוא משתכר כיום, לנטילת האחריות, להסרת מחצית מהמחדל ביחס לעבירות המיוחסות לו, לכך שהוא נעדר עבר פלילי, לחלוף הזמן מאז ביצוע העבירות, לפגיעה של עונש מאסר במשפחתו, ולמשבר הזוגי שנוצר בעקבות האירוע בינו לבין בת זוגו ולניסיונם לשקם את חייהם.

ב"כ הנאשמים הפנו גם להמלצה העונשית של שירות המבחן ולחוות הדעת שהוגשו בעניינו אשר על-פי הנטען מלמדות כולן על שיקומו של נאשם 2 ולמצער על פוטנציאל שיקומו, באופן המצדיק הסתפקות בעונש שלו עתרו. כן נטען, כי שיקולי השיקום לא הודרו מגזרתן של עבירות המס שבהן הורשע נאשם 2.

ב"כ הנאשמים הוסיפו וטענו כי גם בשים לב להמלצות הוועדה הציבורית לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים ("ועדת דורנר") בדבר הצורך בצמצום מאסרים קצרים והרחבת השימוש בחלופות מאסר בקהילה; בשים לב למסוכנות הנמוכה שנאשם 2 ישוב ויבצע עבירות דומות בעתיד ובשים לב למגבלת העונש של המאשימה על-פי ההסדר, נכון יהיה להסתפק בעונש לו עתרו.

באשר לנאשם 3 הפנו ב"כ הנאשמים למצבו המשפחתי (גרש ואב ל-2 ילדים), לנטילת האחריות והודאתו בשלב מקדמי של ההליך הפלילי, לכך שהוא נעדר עבר פלילי בעבירות מס, להתנהלותו הנורמטיבית משך השנים ולתיקון הנזק שנגרם כתוצאה ממעשיו.

ב"כ הנאשמים התייחסו גם להסדר החוב אליו הגיעו הנאשמים מול מע"מ בהליך האזרחי, להחזר הכספים שכבר נעשה בהיקף של מיליונים, שהוא בבחינת הסרת מחדל (מלא וחלקי בהתאמה) ולסכומים שעדיין משלם נאשם 1, כמו גם לחילוט סכום כסף גדול ביותר.

בהתאם לאמור, ולמצבם הכלכלי של נאשמים 1-3 ולשכר שאותו הם משתכרים עתה (נאשמים 2 ו-3) עתרו כאמור להסתפק בקנסות מתונים.

ב"כ הנאשמים הפנו לפסיקה לתמיכה בטענות אף שעמדו על הצורך לתת ביטוי בתיק זה לעקרון הענישה האינדיבידואלית.

15. נאשמים 1 ו-2 אמרו את דברם.

נאשם 1 מסר כי הוא מעל לגיל 70, כי התחיל לעסוק בתחום הבניין בשנת 1977 וכי הוא מבקש סליחה ומחילה. אף נאשם 1 הפנה לדברי קהלת הנ"ל והוסיף שהוא מבקש סליחה מבית המשפט, ממשפחתו ומאשתו על הצער שגרם להם.

נאשם 2 הביע צער על מעשיו והוסיף כי חמש השנים האחרונות גרמו לו הרבה בעיות שהוא מקווה שיפתרו בהמשך אך גם לימדו אותו המון, והוסיף כי מדובר במעידה שלא תישנה.

דין והכרעה

16. בעניינם של נאשמים 3-5 גובש "הסדר סגור" ואילו בעניינם של נאשמים 1-2 גובש "הסדר טווח".

בפסיקת בית המשפט העליון קיימות גישות שונות ביחס לשאלה האם במסגרת "הסדר סגור" או "הסדר טווח" פטור בית המשפט מחובתו לקבוע מתחם עונש הולם. מחד, קיימת גישה לפיה קביעת מתחם עונש הולם על-ידי בית המשפט היא אמירה נורמטיבית של בית המשפט אשר צריכה להיאמר ללא קשר להסדר שבין הצדדים. מאידך, קיימת גישה לפיה בנסיבות דומות, של "הסדר סגור" או "הסדר טווח", אין מקום לקביעת מתחמי עונש הולם. לענין הגישות השונות ראו למשל ע"פ 8109/15 אביטן נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 09.06.2016), פסקה 8.

לצד אלה, קיימת גם גישת ביניים לפיה במקרים שכאלה אין צורך בהרחבה ובפירוט של מתחם העונש ההולם. צורך שכזה יכול לקום בעיקר עת מוצא בית המשפט להטיל עונש שסוטה מהעונש המוסכם או שנמצא הוא מחוץ לטווח המוסכם. בעניין זה ראו למשל ע"פ 6943/16 גלקין נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 28.01.2018), פסקה 3. ב"כ הנאשמים לא התייחסו בטענותיהם למתחם העונש ההולם בעניינם של מי הנאשמים, ואף המאשימה הלכה בדרך זו בעניינם של נאשמים 3-5.

נוכח אופי ההסדרים בתיק זה, אופן הטיעון של הצדדים והעונשים שמצאתי להטיל על הנאשמים סבורני כי אין הכרח לשרטט במדויק את גבולות מתחמי העונש ההולם בעניינם של הנאשמים, אף שמוצא אני לציין כי מקבל אני את עמדת הצדדים כי האישומים השונים שיוחסו לכל אחד מהנאשמים מגלמים "אירוע" פלילי אחד, שמצדיק קביעת מתחם ועונש אחד, וכי אכן קיים מדרג של חומרה בין נאשם 1 לנאשמים 2 ו-3 ואף בין נאשם 2 לנאשם 3 שבעניינם מתחם העונש ההולם היה אמור להיות הנמוך יותר.

עוד אציין בהקשר זה, כי הרף העליון של מתחמי העונש ההולם שהציעה המאשימה בעניינים של נאשמים 1 ו-2 מקובל עלי.

אחר כל זאת, פטור בלא כלום אי אפשר, וכדי להבין את מסקנתי בדבר העונש הראוי, מצאתי לעמוד גם על השיקולים שמגבשים על דרך כלל את מתחם העונש ההולם.

17. הנאשמים פגעו בערכים המוגנים של שמירה על הקופה הציבורית והיציבות הכלכלית, של שוויון בנטל נשיאת המס ושל תפקודם היעיל של מנגנוני גביית המס.

בהקשר של עבירות הלבנת ההון שנעברו על-ידי נאשמים 1, 4 ו-5 נפגעו גם הערכים המוגנים של שמירה על אמינות המערכת הפיננסית, כלכלת המדינה והשוויון.

18. מידת הפגיעה בערכים המוגנים בעניינו של נאשם 1 היא גבוהה, אף שגם אצל נאשמים 2 ו-3 היא משמעותית, וזאת בשים לב להיקף הסכומים המדוברים, לכך שאין מדובר במעידה חד פעמית אלא בפעילות עבריינית שנמשכה על-פני תקופה לא קצרה (לא בעניינו של נאשם 3) ולתחכום בביצוע העבירות.

אין צורך להכביר מילים על אודות החומרה שיש לייחס לעבירות מס ועל אודות הפגיעה הקשה שנגרמת כתוצאה מהן לקופה הציבורית, לשוויון בין נישומים שומרי חוק לבין מעלימי מס, להיקף השירותים הניתנים לציבור ולהכבדת נטל המס החל על שאר אזרחי המדינה שומרי החוק.

לעניין זה ראו למשל רע"פ 512/04 אבו עביד ואח' נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 5.4.2004), פסקה 6:

"בית-משפט זה חזר והדגיש לאורך השנים את החומרה שבה יש להתייחס לעבריינות כלכלית, ועבריינות מס בכלל זה, נוכח תוצאותיה ההרסניות למשק ולכלכלה ולמרקם החברתי, ונוכח פגיעתה הקשה בערך השוויון בנשיאת נטל חובות המס הנדרש לצורך מימון צרכיה של החברה ולפעילותן התקינה של הרשויות הציבוריות. העבריינות הכלכלית, ועבריינות המס בכללה, איננה מסתכמת אך בגריעת כספים מקופת המדינה. היא פוגעת בתודעת האחריות המשותפת של אזרחי המדינה לנשיאה שוויונית בעול הכספי הנדרש לסיפוק צרכי החברה, ובתשתית האמון הנדרשת בין הציבור לבין השלטון האחראי לאכיפה שוויונית של גביית המס - פגיעה הנעשית לרוב באמצעי מירמה מתוחכמים, קשים לאיתור".

כן ראו ע"פ 3151/13 עבדאללה נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 24.4.2014), פסקה 11:

"[...] במעשיו פגע המערער הן בעקרונות השוויון בין האזרחים והן בקופה הציבורית. בית משפט זה פסק לא פעם כי יש לנקוט מדיניות ענישה מחמירה בכל הנוגע לעבירות מס, זאת בשל פגיעתן בחיי הכלכלה והשלכותיהן החברתיות המזיקות".

וכן רע"פ 7135/10 מדינת ישראל נ' חן (פורסם בנבו, 3.11.2010), פסקה יא':

"אוסף, כי יש המתפתים לראות עבירות מס, שאין הנגזל האינדיבידואלי בהן ניצב לנגד העיניים והרי הוא הציבור כולו, "חסר הפנים" כביכול - במבט מקל. לא ולא. אדרבה, בית משפט זה, עוד משכבר הימים, ראה אותן בחומרה וקבע "כמדיניות רצויה, שלא לאפשר ריצוי עונש מאסר בעבודות שירות כשהמדובר בעבירות פיסקליות [...] אכן, רבים מעברייני המס הם אנשים שייראו כנורמטיביים ביסודם, אשר לא ישלחו יד לכיס הזולת - אך אינם נרתעים משליחת יד לכיס הציבורי. לכך מחיר בענישה".

וביחס לעבירות הקשורות בהלבנת ההון ראו ע"פ 2698/24 סילבר נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 5.12.24), פסקאות 21-24:

"עבירת הלבנת ההון, פנים רבות לה. המשותף לביטויים השונים של הלבנת ההון הוא כי מדובר בפעילות ברכוש הקשור במעשים עבריינים, על מנת להטמיעו בקרב רכוש חוקי, לעיתים תוך טשטוש הרכוש האסור והסוואתו, כך שלא יהיה ניתן להצביע על מקורו וזהות בעלי השליטה בו או אלו הנהנים ממנו [...] במילים פשוטות, מלבין ההון מבקש במעשיו, פשוטו כמשמעו, להפוך כסף או רכוש 'טמא' ל-'כשר' [...] במוקד חוק איסור הלבנת ההון, נחקקו 'עבירות הליבה' המנויות בסעיפים 3 ו-4 לחוק, אשר נועדו להתמודד באופן ישיר עם התופעה "הקלאסית" של הלבנת הון שעניינה פעולה ברכוש הקשור לפעילות פלילית [...] בכך, המחוקק ייחד עבירה עצמאית לפעולת הלבנת ההון, המבטאת את הכרתו כי פעולת הלבנת תוצרי העבירה הפלילית, כשלעצמה, מהווה פגיעה בערכי החברה, בהיותה האפיק המרכזי המאפשר לעבריין ליהנות מפירות עבירתו [...] אין עוד הכרח אפוא כי מלבין ההון יהיה מי אשר ביצע את העבירה המקורית שממנה הופק ההון. ממילא, לא אחת נפרשת עבירת ההון לא רק על העבריין אשר נהנה מהלבנת הכספים עצמה אלא על שרשרת ארוכה של עבריינים, אשר כל אחד מהם היווה חוליה, מרכזית או שולית, בדרך לניתוק הקשר בין העבריין העיקרי לבין מקור הון [...]".

מאפיינים אלו של עבירות הלבנת ההון הופכים אותן לעבירות חמורות במיוחד בשל פגיעתן בציבור הרחב וערכיו, ובשל פוטנציאל ההרס הגדול מבחינה חברתית וכלכלית של עבירות אלו. בהתאם, לא אחת נקבע בפסיקה כי הנוטלים חלק בהלבנת הון צפויים לעונשים חמורים ומשמעותיים".

19. באשר לנסיבות הקשורות בביצוע העבירות נתתי משקל לתכנון המשמעותי שקדם לביצוע העבירות (בפרט על-ידי נאשם 1 שהשתמש בחברות שונות ובאנשים שונים לשם הגשמת תכניתו העבריינית); להיקף העבירות ותכיפותן, היקף ההלבנה (בעניינו של נאשם 1), היקף הגזל וכפועל יוצא היקף הפגיעה בקופה הציבורית ובמשק המדינה; לכך שעבירות המס בוצעו במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס; לכך שאין מדובר במעידה חד פעמית אלא ברצף של פעילות עבריינית שנמשכה על פני תקופה ארוכה (בעניינם של נאשמים 1 ו-2); לחלקו הדומיננטי של נאשם 1 בביצוע העבירות בחברות השונות; ולתחכום בהסתרת והטמעת הכספים המולבנים במערכת פיננסית לגיטימית (בעניינו של נאשם 1).

לצד זאת, בעניינם של נאשמים 2 ו-3 נתתי משקל לנסיבה המנויה בסעיף 40ט(א)(2) לחוק העונשין, היינו ל"חלקו היחסי של הנאשם בביצוע העבירה ומידת ההשפעה של אחר על הנאשם בביצוע העבירה".

בעניינו של נאשם 2 צוין בעובדה 1 לחלק הכללי של כתב האישום כי נאשם 2 פעל בנאשמת 4 בהתאם להנחיות נאשם 1. כך גם צוין בעובדה 1 לאישום הראשון שיוחס לו.

בעניינו של נאשם 3 צוין בעובדה 2 לחלק הכללי לכתב האישום כי נאשם 3 פעל בנאשמת 5 בהתאם להנחיות נאשם 1. כך גם צוין בעובדה 1 לאישום השלישי שיוחס לו.

אף המאשימה בסעיף 18 לטיעוניה בכתב הדגישה כי "פרסר, אשר שימש כמנהל בפועל של שתי החברות הנאשמות, הנחה את הנאשמים רפי וקובי שנרשמו כבעלי החברות וביצעו את העבירות בהן הורשעו על פי ובהתאם להנחיותיו של פרסר", וראו גם סעיף 21 לטיעוניה בכתב.

בהקשר זה גם נתתי דעתי לפערים שבין נאשם 1 לבין נאשמים 2 ו-3 מבחינת הגיל והניסיון המקצועי, והן לקשרים המשפחתיים, היינו שנאשם 1 הוא חותנו של נאשם 2 וכי נאשם 3 הוא אחיו של נאשם 2. כזכור, בעניינו של נאשם 2 הוגשה חוות דעתו של ד"ר היילפרין בה זה ציין כי הוא התרשם שנאשם 2 פעל כאדם הלוקה "בשיגעון משפחה" ("folie en famille") כפי שמוגדר בספרות המחקרית וכמי שנמצא תחת השפעה של מנהיג כריזמטי "באופן שאיין במידה רבה את יכולתו לביקורת, שיפוט ופעולה עצמאיים וצמצום משמעותית את הכוונה הפלילית...".

ב"כ נאשם 2 ביקשו לתת משקל לחוות דעת זו, ובכך למעשה טענו גם אם לא במפורש להתקיימותה של הנסיבה המנויה בסעיף 40ט(א)(7) לחוק העונשין, היינו ל"יכולתו של הנאשם להימנע מהמעשה ומידת השליטה שלו על מעשהו...".

לא מצאתי לתת משקל של ממש לנסיבה זו שספק אם הוכחה כדבעי (סעיף 40י(ג) סיפא לחוק העונשין), ואף אם הוכחה, סבורני כי אין מקום להתחשבות בה במידה משמעותית (ראו סעיף 40ט(א) לחוק העונשין).

בפתח ההתייחסות לנסיבה זו, ראוי לציין כי בהתאם לסעיף 40י(ד) לחוק העונשין, מקום בו מודה נאשם בכתב אישום "יכלול כתב האישום שבו הודה את כל העובדות והנסיבות הקשורות בביצוע העבירה". עניין זה נכון מכוח קל וחומר כאשר מדובר בכתב אישום שתוקן במסגרת הסדר טיעון ואגב ניהול הליך של גישור, היינו לאחר שהצדדים כבר בחנו הטענות השונות ושיקפו אותן בכתב האישום המתוקן שגובש יחדיו והוגש. בעניין זה ראו למשל ע"פ 2163/24 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 19.11.2024), פסקה 18:

"הסדר הטיעון וכפועל יוצא כתב האישום המתוקן שהוגש לבית משפט קמא, הם פרי של משא ומתן שהתנהל בין המאשימה והנאשמים בליווי שופט מגשר. התוצר של משא ומתן זה הוא ההסכמות בין הצדדים, שמצאו ביטוי ועיגון בצורה בהירה, שלא משתמעת לשתי פנים, בהסכם הסופי אליו הגיעו הצדדים ועליו הם דיווחו לבית המשפט באמצעות כתב האישום המתוקן".

אכן, בית המשפט רשאי לבקשת אחד הצדדים להתיר להביא ראיות לעניין נסיבות הקשורות בביצוע העבירה בשלב הטיעונים לעונש, ואולם יעשה כן "אם שוכנע כי לא הייתה אפשרות לטעון לגביהם בשלב בירור האשמה או אם הדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין" (סעיף 40י(ב)(2) לחוק העונשין).

לא השתכנעתי כי בשלב בירור האשמה, היינו עובר לגיבוש כתב האישום המתוקן במסגרת הליך הגישור וההסדר אליו הגיעו הצדדים, לא הייתה בידי נאשם 2 האפשרות להציג ראיות בנושא שהרי חוות הדעת כולה נשענה על דיווחיו של נאשם 2 למומחה ופנייה שכזו למומחה יכולה הייתה להיעשות כבר בשלב מוקדם.

בעניין זה ראו למשל ע"פ 3667/13 ח'טיב נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 14.10.2014), פסקאות 22-28:

"ככלל, על כתב האישום - ובפרט זה המתוקן במסגרת הסדר טיעון - לכלול את כל העובדות והנסיבות הרלוונטיות לביצוע העבירה. זאת, בין היתר, במטרה לתחום את הדיון בעניינו של הנאשם ומן הטעם שהסדר הטיעון וכתב האישום שתוקן במסגרתו הם שמשקפים את ההסכמות אליהן הגיעו הצדדים [...]"

הודאת הנאשם בעובדות כתב האישום מבטאת את הסכמתו לעובדות ולנסיבות האמורות בו. יש בה משום הצהרה כי אין בעובדות ובנסיבות המתוארות בכתב האישום יותר מאשר עשה וכן, בהתאם, כי לא נשמטה מכתב האישום עובדה או נסיבה שיכולה היתה להיות לו לעזר או להקל עמו. לכן, משהודה הנאשם בעובדות כתב האישום - לרוב לאחר שיח ושיג עם גורמי התביעה ובמסגרת הסדר טיעון - משקף כתב האישום את הסכמת הצדדים לאמור בו. לפיכך, נהיר כי כל חזרה מהסכמה זו, שינוי שלה או הוספה לה בבחינת הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, תדרש לעמוד בתנאים מחמירים יותר - כפי שקובע סעיף 40(ב)(2), שלא כסעיף 40(ב)... (1)]

איני סבור כי תנאים אלו מתקיימים במקרה דנן. האופן שבו השפיע בורהאן על המערער, על-מנת שזה האחרון יעביר לו ידיעות בטחונות, הינו נסיבה שודאי היתה ידועה למערער למן היום הראשון בו החלה להתברר אשמתו ואין לומר לגביה כי לא יכול היה לפעול על-מנת להכלילה כחלק מן העובדות אשר הוסכמו לצורך הטיעון לעונש. אני סבור כי מסקנה זו מקבלת משנה תוקף כאשר כתב האישום שתוקן במסגרת הסדר הטיעון אינו שותק בנוגע לנסיבות והעובדות המוסכמות. נראה כי במקרה דנן ניתנה למערער ההזדמנות, במסגרת הסדר הטיעון עמו, להוסיף את העובדות והנסיבות שהן רלוונטיות, לגישתו, לגזירת דינו. כך, ממילא גם איני סבור כי נגרם למערער עיוות דין [...] משכך, עובדה זו, שלא בא זכרה בכתב האישום המתוקן, אינה יכולה להוות נסיבה מקלה לעונשו של המערער ואיני סבור כי נגרם למערער עיוות דין במקרה דנן."

גם בענייננו כתב האישום (שתוקן) לא שותק בנוגע לעובדות ולנסיבות המוסכמות, לרבות בעניין השפעתו של נאשם 1 על נאשם 2. כפי שצוין לעיל, בכתב האישום שגובש במסגרת הסדר הטיעון הוסכם שנאשם 2 פעל על-פי הנחיותיו של נאשם 1. נראה אפוא כי במסגרת הסדר הטיעון יכול היה נאשם 2 להתייחס גם למצבו הנפשי הנטען בשל השפעתו של נאשם 1, ומשלא עשה כן חרף כך שיכול היה לעשות כן, נראה כי אין להתיר עתה הבאת ראיות בעניין זה. בנוסף, לא השתכנעתי שיש מקום לקבל את חוות הדעת לצורך מניעת עיוות דין. זאת, משום שגם בחינה מהותית של חוות הדעת שהוגשה מעוררת קשיים בדבר התקפות והמשקל שניתן היה לתת לה, כך שקבלתה לא באמת נדרשת לצורך מניעת עיוות דין.

חוות הדעת של ד"ר היילפרין מעוררת קשיים משום שעיקרה נשענת על הקביעה "שמר פילוסוף ביצע את העברות בנסיבות ייחודיות ויוצאות דופן, בתקופה בה פעל כאדם הלוקה ב"שיגעון בשניים" (folie a` deux נכון יותר, (folie en famille) כחבר כת הנשבה בקסמו של מנהיג כריזמטי באופן שאיין במידה רבה את יכולתו לביקורת, שיפוט ופעולה עצמאיים וצמצמם משמעותית את הכוונה הפלילית, ובראיה קדימה, את פוטנציאל המסוכנות והרצידיביזם מצידו" (עמ' 7, 10 לחוות הדעת).

לאחר קבלת חוות הדעת התבקש ד"ר היילפרין להגיש את האסמכתאות עליהן ביסס את חוות דעתו וזה הגיש מספר אסמכתאות תוך שאליהן צירף התייחסות משלימה לחוות דעתו בה ציין, בין היתר, כי בענייננו "אין מדובר במקרה קלאסי שבו הדמות המשפיעה לוקה בדלזיה...".

עוד ציין, כי ישנם מספר מאמרים הקוראים להכללת האבחנה של ה"folie a` deux" גם על לא - פסיכטיים."

בקצירת האומר, אציין כי המשותף לכל האסמכתאות המתייחסות לאבחנה הנ"ל, ואף לתת האבחנה, של ה"folie en famille" הוא קיומו של יסוד של מזיגה, שיתוף, של דלזיה מאדם דומיננטי אחד אל אדם קרוב אחר שביניהם יש מערכת יחסים קרובה. בעניין זה ראו למשל באסמכתא השלישית אליה הפנה ד"ר היילפרין "Shared Psychotic Disorder and Criminal Responsibility", ובאסמכתא החמישית "Civil and Criminal Responsibility: folie à deux and the courts".

אבחנות אלו מוגדרות ככאלו הנמצאות על הספקטרום הסכיזופרני או כהפרעות פסיכוטיות של דלזיה של מחשבת שווא, ותת ההפרעה המשפחתית מוגדרת כצורה נדירה של הפרעה פסיכוטית משותפת. מהאסמכתאות הנ"ל ואחרות עולה כי הפרעה נפשית קשה זו מתקיימת במקרים קיצוניים בהם יש מערכת יחסים קרובה בין הדמות הדומיננטית לדמות המשנית שאליה מועתקת ההפרעה, וכאשר מדובר בקרבה משפחתית, בדרך כלל מדובר במערכת יחסים שבין הורה לילד, ובין בני זוג, ולמיטב בחינתי, לא נראו באסמכתאות אליהן הפנה ד"ר היילפרין מקרים שבהם מערכת היחסים היא של חותן ומחותן כבעניינינו. בחוות הדעת של ד"ר היילפרין הוא עצמו מציין כי באבחנה של "שיגעון בשניים" האדם הדומיננטי לוקה באמונת שווא ובהפרעה כופה (עמ' 7 לחוות הדעת).

למותר לציין כי ד"ר היילפרין כלל לא בדק ולא אבחן את הדמות הדומיננטית בעניינינו, נאשם 1 על-פי הטענה, וכל שציין בחוות דעתו זה שעל-פי המידע שהובא בפניו נאשם 1 היה המוח מאחורי התנהלות החברות והשתמש בנאשם 2 כ"קוף בחברה".

הווה אומר, כלל לא הוכח שהנחת היסוד באבחנות הנ"ל עליהן ביסס ד"ר היילפרין את חוות דעתו מתקיימות בעניינינו, היינו שנאשם 1 עצמו לקה באמונת שווא או בהפרעה כופה כלשהי אותה העביר לנאשם 2, ולכן האבחנה בעניינינו של נאשם 2 לא מבוססת דיה.

למותר לציין, כי גם התשתית העובדתית והמקצועית לביסוס הטענה כי התנהלות נאשם 2 דומה לחבר בכת הנשבה בקסמיו של מנהיג הכת (כמו בעניין עוזי משולם, גואל רצון ואחרים שהוזכרו בחוות הדעת) היא לא מבוססת ונראית תלושה.

עוד אציין, כי אף אם ראייה זו הוגשה מטעם נאשם 2 כדי להוכיח נסיבה אחרת הקשורה בביצוע העבירה, למשל זו של "הסיבות שהביאו את הנאשם לבצע את העבירה" (לפי סעיף 40ט(א)(5) לחוק העונשין), או של קרבה לסייג לאחריות פלילית (לפי סעיף 40ט(א)(9) לחוק העונשין) מסקנתי הייתה זהה מאותם טעמים שפורטו לעיל. בטרם אסיים להתייחס לחוות דעת זו, אציין כי בניגוד לנטען על-ידי ב"כ נאשם 2 המאשימה לא הסכימה לאמור בחוות דעת זו.

חוות הדעת הוגשה על-ידי ב"כ הנאשמים כאשר עורכה - ד"ר היילפרין נעדר מהדיון והמאשימה הודיעה כי בכוונתה לחקור את ד"ר היילפרין על חוות הדעת. בהמשך, משנעשתה פנייה של בית המשפט למאשימה וּשְׁאֵלָה האם זו עומדת על חקירת ד"ר היילפרין, מסרה זו שהיא לא עומדת על כך וזאת כדי לאפשר את קידום ההליך ולחסוך בזמן שיפוטי, אך הוסיפה כי "המאשימה תחזור ותטען כי אין ליתן שום משקל לממצאים ולמסקנות שבחוות הדעת".

אחר כל האמור, אבהיר כי לא התעלמתי כליל מחוות הדעת של ד"ר היילפרין והדעת ניתנה אליה במסגרת ההתייחסות הנ"ל לנסיבה המנויה בסעיף 40ט(א)(2) לחוק העונשין בהקשר של "מידת השפעה של אחר (נאשם 1, י"ל) על הנאשם בביצוע העבירה", נסיבה שכן נמצא לה ביטוי בעובדות כתב האישום שגובש במסגרת ההסדר, כאשר צוין שנאשם 2 פעל בהתאם להנחיותיו של נאשם 1.

21. עוד אציין, כי מצאתי לתת משקל לכך שהחברות (נאשמות 4 ו-5) שבהן פעלו הנאשמים 1-3 לא היו חברות פיקטיביות אלא, בהתאם להסכמת המאשימה, חברות שבהן הייתה פעילות מעבר לפעילות העבריינית שתוארה בכתב האישום וכן שבכתב האישום לא נקבע אם מדובר בחשבוניות כיסוי או בחשבוניות שלא עומד מאחוריהן דבר, והספק בעניין זה צריך להיזקק לטובת הנאשמים (פרוט' מיום 30.09.2024, עמ' 21, ש' 3-5).
כן ניתנה הדעת לכך שנאשמים 1, 4 ו-5 הורשעו בעבירה הפחות חמורה לפי חוק איסור הלבנת הון, זו המנויה בסעיף 4 לחוק זה.

22. ככלל, הענישה הנוהגת בעבירות מס בהיקפים שכאלה היא של מאסר מאחורי סורג ובריח לתקופה ממושכת. בעניין זה ראו רע"פ 977/13 אודיז' נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 20.2.2013), פסקה 7:
"בית משפט זה כבר קבע, לא אחת, כי עבירות המס מתאפיינות בחומרה יתרה נוכח פגיעתן הישירה- בקופה הציבורית, והעקיפה- בכיסו של כל אזרח, ולאור חתירתן תחת ערך השוויון בנשיאת נטל המס [...] לאור הלכה זו הוותתה בפסיקה מדיניות הענישה, לפיה יש לגזור את דינם של עברייני המס תוך מתן משקל הבכורה לשיקולי ההרתעה, ולהעדיף על פני נסיבותיו האישיות של הנאשם [...] עוד נקבע, כי בגין עבירות אלו, אין להסתפק, ככלל, בהשתת עונש מאסר, אשר ירוצה בעבודות שירות, אלא יש למצות את הדין עם העבריינים באמצעות הטלת עונש מאסר בפועל, המלווה בקנס כספי" (דגש לא במקור, י' ל').
על רקע האמור תעשה להלן סקירה של פסיקה במקרים דומים. כבר עתה אבהיר כי מודע אני לפערים בין נסיבות ה"מעשה" ו"העושה" באותם מקרים לבין נסיבות המקרה שלפני (בעניינים של שלושת הנאשמים), לרבות בהקשרים של ניהול הליך הוכחות, הסרת מחדל ועבר פלילי ואף בהקשר לשאלות האם דובר בעסקאות אמת ובחברות פעילות, אם לאו.

בעפ"ג (מחוזי-מרכז) 1331-04-24 חאג' יחיא נ' מדינת ישראל דחה בית המשפט המחוזי את ערעורו של נאשם שהורשע ב-83 עבירות של פעולה במטרה להביא לכך שאחר ישתמש מתשלום מס בנסיבות מחמירות במשך כ-4 שנים באמצעות שימוש בחברות ובעוסקים שונים הרשומים על שם אחרים, ואשר נדון ל-52 חודשי מאסר. במקרה זה הונה הנאשם את רשויות המס וסייע לאחרים להתחמק מתשלום מע"מ. עבירות המס היו בסך כולל של כ-72.5 מיליון ₪ וסכום המע"מ שנגרע מקופת המדינה עמד על כ-10 מיליון ₪.
בעפ"ג (מחוזי-ת"א) 15939-03-16 אבו ריאש נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 28.9.2016) דחה בית המשפט המחוזי את ערעורו של נאשם שהורשע בעבירות מס של הוצאת חשבוניות פיקטיביות במטרה לסייע לאחרים להתחמק ממס, ניכוי מס תשומות ללא מסמכים כדין והגשת מסמכים בהם הצהרה כוזבת על עסקאות בסכום נמוך מהסכום האמיתי והותיר על כנו עונש של 48 חודשי מאסר. הנאשם ביצע את העבירות באמצעות 3 חברות (נאשמות 2-4) בהן היה מנהל פעיל, עליהן נגזר קנס בסך 200 ₪.
עם זאת, בית משפט המחוזי מצא להתערב בגובה הקנס והעמידו על 250 אלף ש"ח או 4 חודשי מאסר תמורתו חלף 450 אלף ₪ או 10 חודשי מאסר תמורתו.
במקרה זה דובר ב-63 חשבוניות כוזבות בסך כולל של כ-4.5 מיליון ₪ ובניכוי מס תשומות של מעל ל-7.5 מיליון ₪ והסכום הכולל של הדיווחים הכוזבים עמד על 1.5 מיליון ₪.

בע"פ (מחוזי-מרכז) 16647-05-19 דאואן ואח' נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 7.1.2020) קיבל בית המשפט המחוזי את ערעורו של נאשם שהורשע יחד עם החברה שהייתה בבעלותו לאחר קיום הליך הוכחות בביצוע 84 עבירות שלמי שפעל במטרה להביא לכך שאדם אחר יתחמק או ישתמט מתשלום מס שאותו אדם חייב בו בנסיבות מחמירות, 170 עבירות של ניכוי מס תשומות בלי שיש לו לגביו מסמך בנסיבות מחמירות ו-170 עבירות שהכין או קיים או הרשה לאדם להכין או לקיים פנקס חשבוניות כוזבות במזיד בכוונה להתחמק ממס או לעזור לאדם אחר להתחמק ממס והשתמש בכל מרמה עורמה או תחבולה, וקיצר את עונשו ל-48 חודשי מאסר חלף 60 חודשי מאסר שהטיל עליו בית משפט השלום.

במקרה זה הנאשם והחברה הנפיקו 84 חשבוניות פיקטיביות לארבעה גורמים שונים כדי שאלו יתחמקו מתשלום מס בסכום כולל של קרוב ל-3 מיליון ₪ מע"מ שגלום בהן, ובאישום נוסף ניכו מס תשומות מתוך 170 חשבוניות פיקטיביות, בסכום של קרוב ל-5 מיליון ש"ח של מע"מ שהיה גלום באותן חשבוניות וכללו בספרי החשבונות שלהם 170 חשבוניות פיקטיביות, כאשר הסכום הכולל של החשבוניות, ללא מע"מ, עמד על קצת מעל ל-31 מיליון ₪. בת"פ (מחוזי-מרכז) 50575-09-19 מדינת ישראל נ' ישראילוב (פורסם בנבו, 3.11.2024) גזר בית המשפט המחוזי על נאשם שהורשע בריבוי עבירות מס, לרבות ריבוי עבירות של הכנה, ניהול או הרשאה לאחר להכין או לנהל פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות וזאת במטרה להתחמק מתשלום מס בנסיבות מחמירות, ריבוי עבירות של שימוש במרמה או תחבולה במטרה להתחמק מתשלום מס בנסיבות מחמירות, ריבוי עבירות של מסירת ידיעה כוזבת או מסירת דוח או מסמך אחר הכוללים ידיעה כאמור במטרה לעזור לאחר להתחמק מתשלום מס בנסיבות מחמירות ועבירה של עשיית פעולה ברכוש אסור בידיעה שהוא רכוש אסור, עונש של 37 חודשי מאסר. במקרה זה פעל הנאשם כדי להוציא חשבוניות כוזבות באמצעות חברה לנאשם אחר. סך החשבוניות הכוזבות שהוצאו עמד על מעל 279 מיליון ₪ והמע"מ שצמח מהן עמד על מעל 40 מיליון ₪ שנרשמו בספרי החברה של הנאשם 1 בדיווחי המע"מ שלה ובספרי החברה כהכנסה. בתמורה להפקת החשבוניות הכוזבות שולם לנאשמים סכום של מעל 1.3 מיליון ₪ שלא דווחו לרשויות המס ולא שולם עליו מס הכנסה כדין. העונש שהוטל היה במסגרת אימוץ הסדר "סגור" בין הצדדים. בעפ"ג (מחוזי-ב"ש) 13609-07-22 מדינת ישראל נ' בוכובה (פורסם בנבו, 26.10.2022) קיבל בית המשפט המחוזי את ערעור המאשימה על קולת העונש שהוטל על נאשם שהורשע לאחר ניהול הליך הוכחות ב-170 עבירות של ניכוי מס תשומות ללא מסמך במטרה להתחמק או להשתמט מתשלום מס בנסיבות מחמירות וב-111 עבירות של ניכוי הרשאה לאחר להכין או לקיים פנקסי חשבונות כוזבים או רשומות אחרות כוזבות, במזיד, בכוונה להתחמק מתשלום מס, והעמיד את עונשו על 24 חודשי מאסר חלף 12 חודשי מאסר שהטיל עליו בית משפט קמא. בית המשפט ציין כי נתן משקל להליך השיקום שעבר הנאשם וכי עונשו היה צריך להיות חמור יותר. במקרה זה השתמש הנאשם ב-170 חשבוניות מס פיקטיביות, בסכום כולל של כ-22 מיליון ₪, שמס התשומות שנוכה בגין עומד על למעלה מ-3.1 מיליון ₪.

עיינתי בפסיקה שאליה הפנו הצדדים. מטבע הדברים כל צד הפנה לפסיכה התומכת בעמדתו העונשית. כך, המאשימה הפנתה למשל לרע"פ 7487/18 אטיאס נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 4.11.2018) בו דחה בית המשפט העליון בקשת רשות ערעור של נאשם שהורשע בעבירות של ניכוי מס תשומות שלא כדין בנסיבות מחמירות, מסירת דו"ח הכולל ידיעה כוזבת בנסיבות מחמירות והכנת פנקסי חשבונות כוזבים בנסיבות מחמירות והותיר את עונשו על 42 חודשי מאסר שנקבע בבית משפט המחוזי לאחר שערעורו על עונש של 50 חודשי מאסר שהטיל עליו בית המשפט השלום התקבל באופן חלקי.

במקרה זה דובר על ניכוי תשומות מס באמצעות 98 חשבוניות מס פיקטיביות בערך כולל של 60 מיליון ₪ והמס הגלום בהן עמד על מעל 8.5 מיליון ₪.

בית המשפט העליון הבהיר כי העונש שהוטל לא חרג באופן קיצוני ממדיניות הענישה הנוהגת; לרע"פ 8003/15 מלכה נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 17.8.2016) בו דחה בית המשפט העליון בקשת ערעור של נאשם, רו"ח, שהורשע ב-79 עבירות של פעולה במטרה להביא לכך שאדם אחר יתחמק או ישתמט מתשלום מס ובעבירה של שיבוש הליכי משפט והותיר על כנו עונש של 42 חודשי מאסר שהוטל עליו בבית משפט השלום. במקרה זה דובר בחשבוניות פיקטיביות שקוזזו בסך של מעל ל-113 מיליון ₪ וסכום המס שנבע מהן עמד על מעל ל-15 וחצי מיליון ₪;

לרע"פ 4261/13 נימני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 18.6.2013) בו דחה בית המשפט העליון בקשת רשות ערעור של נאשם שהורשע בקבלה של חשבוניות פיקטיביות בסך של 71 מיליון ₪, ברישומן ובניכויין בדיווחיו למע"מ במשך שש שנים במהלך קיזז כ-11 מיליון ₪, ובעבירה של שיבוש מהלכי משפט והותיר על כנו עונש של 5 שנות מאסר וחצי שהטיל עליו בית המשפט המחוזי לאחר שקיבל את ערעור המאשימה על קולת עונש של 4 שנות מאסר וחצי שהטיל עליו בית משפט השלום.

ב"כ הנאשמים הפנו בעניינם של נאשמים 1-2 לעפ"ג (מחוזי-חיפה) 32539-01-20 מדינת ישראל נ' סלים (פורסם בנבו, 21.5.2020) בו קיבל בית המשפט המחוזי את ערעור המאשימה באופן חלקי ודחה את ערעורו של נאשם שהורשע בביצוע עבירות מס שונות על פני תקופה ממושכת, שהתייחסו, בין היתר, לדיווחים כוזבים בהיקף של למעלה מ-13 מיליון ₪ כשסך המס שנמנע הנאשם לשלם לרשויות עמד על למעלה מ-2 מיליון ₪. בית המשפט המחוזי הותיר על כנו עונש של 6 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות אך החמיר בעונש הקנס והעמידו על 300 אלף ₪ חלף 100 אלף ₪ שהטיל עליו בית משפט השלום. יצוין, כי בענייניו של הנאשם במקרה זה, שהיה כבן 75, הוגש תסקיר חיובי אשר בא בהמלצה לבטל את ההרשעה משיקולי שיקום.

במסגרת ערעור המדינה בית המשפט המחוזי בחר שלא להתערב ברכיב המאסר בעבודות השירות שהוטל אך ציין כי: "בית המשפט קמא הלך כברת דרך גדולה עד מאוד לקראת המשיב משנמנע מלגזור על המשיב עונש מאסר לריצוי בפועל, תוך חריגה של ממש כלפי מטה ממתחם הענישה ההולם [...] סבורים אנו, כי למרות הודאתו של המשיב, והסרת המחדלים בחלקם, היה מקום, בשים לב לגישה המחמירה של הפסיקה, להטיל על המשיב עונש מאסר לריצוי בפועל מאחורי סורג ובריח, תוך התחשבות לקולא באשר לאורך תקופת המאסר בהודאתו, בהסרה החלקית של המחדלים, והאמור בתסקיר שירות המבחן" (פסקאות כב-כג);

לת"פ (שלום-נת') 11484-11-15 מדינת ישראל נ' סלוצ'ק (סלע) (פורסם בנבו, 11.6.2019) בו גזר בית המשפט על נאשם שהורשע בעבירות מס רבות ושונות לרבות ניכוי מס תשומות מבלי שיש לגביו מסמך, כשהסכום באישום הראשון עמד על מעל ל-3 מיליון ₪ ובאישום השני של מעל ל-60 מיליון ₪ כשהמס בגינן הינו בקירוב ל-9 מיליון ₪, 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות וקנס כספי בסך 10,000 ₪.

בית משפט השלום קבע מתחם עונש הולם של 14 עד 36 חודשי מאסר וחרג ממנו בשל מצבו הרפואי של הנאשם. יוער, כי המאשימה חזרה בה מהערעור שהגישה על קולת העונש נוכח החמרה במצבו הרפואי של הנאשם שהפך קשה, אף שהדגישה שדעתה כי מדובר בעונש מקל לא השתנתה (עפ"ג (מחוזי-מרכז) 67575-07-19 מדינת ישראל נ' סלוצ'ק (סלע));

ובעניינו של נאשם 3 למשל לת"פ 32690-06-10 מדינת ישראל נ' שגב ואח' (פורסם בנבו, 25.12.2017) בו גזר בית המשפט על נאשם 1 שהורשע יחד עם נאשמים 2-3 בעבירה של מסירת דו"ח הכולל ידיעה כוזבת בנסיבות מחמירות עונש של 6 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות. במקרה זה היקף ההתחמקות ממס עמד על מעל ל-2 מיליון ₪. 23. בקביעת עונשם של הנאשמים, נתתי משקל להודאת הנאשמים, הודאה שיש בה משום קבלת אחריות וחסכון בזמן שיפוטי; לנזק שנגרם עד עתה לנאשמים כתוצאה מביצוע העבירות בשים לב לפגיעה במערכת היחסים המשפחתית בין הנאשמים; לפגיעה של העונשים בנאשמים ובמשפחתם; לפגיעה בחירות שחוו עד עתה; לכך שמדובר בנאשמים נורמטיביים נעדרי עבר פלילי (פרט לנאשם 1 שלו כבר יש הרשעה קודמת אך זו התיישנה); לנסיבות החיים האישיות והמשפחתיות של כל אחד מהם ולחלוף הזמן מאז ביצוע העבירות. נתתי משקל גם להסרת המחדל כהגדרתו על-פי המוסכם בין הצדדים (באופן מלא בעניינם של נאשמים 3 ו-5 וחלקי בעניינם של נאשמים 1, 2 ו-4) בהיקפים של מיליוני שקלים וזאת מתוך כספים שנתפסו וכאלה שעוד משולמים על-ידי נאשם 1 אשר בנוסף שיעבד את ביתו במסגרת הסכם פשרה אזרחי שנחתם בין הנאשמים לבין המחלקה האזרחית במע"מ.

בהקשר זה יש להפנות לסעיף 40א(5) לחוק העונשין שלפיו ניתן לתת משקל ל"מאמצי הנאשם לתיקון תוצאות העבירה ולפיצוי על הנזק שנגרם בשלה". הסרת מחדל מלמדת על מאמציו של נאשם לתקן את תוצאות העבירה שעבר. יש בה משום הבעת חרטה ולקיחת אחריות על הנזק שהסב לקופה הציבורית. אך מעבר לכך, סבורני שיש לתת משקל בגזר הדין להסרת מחדל גם כדי לעודד עברייני מס לעשות מאמצים דומים להשבת הכספים שגזלו לקופה הציבורית, בבחינת "הרתעה חיובית".

לצד כל האמור, כבר נקבע כי הסרת המחדל משמעה החזרת הגזלה לקופת המדינה ואין בה כדי "לרפא" את המעשה הפלילי. אף שיש לייחס משקל להסרת המחדל, הפער בעונש של מי שהסיר את המחדל לבין מי שאינו עושה כן אינו צריך להיות משמעותי, וכבר נקבע כי אין להפריז במתן המשקל להסרת המחדל כדי הימנעות מגזירתו של מאסר בפועל מקום שהדבר נדרש. בעניין זה ראו למשל ע"פ 2407/05 מן נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 11.07.2005), פסקה 5:

"המייחד את המערערים שבפנינו הוא שהם הקדימו ופרעו את חובם לשלטונות המס. עובדה זו, מעבר להיותה סילוק של המחדל, גלומה בה גם חרטה, והרי מקובל עלינו מקדמת דנא, כי חרטה, כמו הטבת נזקו של הקורבן, ראוי שיזקפו לקולת העונש בבוא הנאשם לתת את הדין. אולם, גם את זאת יש להדגיש: עם כל חשיבותו של פירעון החוב, בסופו של דבר אין מדובר במעשה חסד שעשה הנאשם, אלא בפירעון מה שניתן היה לגבות ממנו גם בדרכים אחרות, אכן, במקרה הנוכחי פרעו המערערים את חובן של החברות, אולם כאמור, מדובר במי שהיו מעורבים במישורן בביצוען של העבירות, ועל כן אף שלהסרת המחדל במקרה זה יש לייחס משקל, אין להפריז בו עד כדי הימנעות מגזירתו של מאסר בפועל".

כן ראוי לזכור, כי הסרת המחדל לא נעשתה על-ידי הנאשמים באופן וולונטרי ויזום כי אם כחלק מתנאי הסדרי הטיעון שגובשו ואשר לאורם נאותה המאשימה להגביל עצמה בטיעוניה לעונש במסגרת אותם הסדרים.

מעבר לכל האמור, נתתי משקל גם לשיקול הרתעת הרבים הנדרש בגזרת עבירות אלו (ראו למשל רע"פ 4323/14 מולדובן נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו, 26.06.2014], פסקה 9).

24. בעניינו של נאשם 1 נתתי משקל גם לגילו המבוגר ולמצבו הרפואי המורכב והקשה כעולה מהראיות שהוגשו לעניין העונש ומעדותו של פרופ' רביד, ולפועלו ולתרומתו לחברה כפי שעלה מדברי עדי ההגנה לעניין העונש. לצד זאת, היקף ומשך העשייה העבריינית בעניינו של נאשם 1, כמו גם נכונותו לסבך את חתנו ואחיו של חתנו, מלמד על הצורך במתן ביטוי לשיקול הרתעת היחיד בגזר הדין.

בהקשר זה יש להזכיר את הבחירה של ב"כ הנאשמים שלא להסתייע בשירות המבחן בעניינו של נאשם 1, להבדיל מעניינו של נאשם 2.

ב"כ הנאשמים ביקשו להחריג את עונשו של נאשם 1 מהענישה הנוהגת בשל מצבו הרפואי (פרוט' מיום 30.09.2024, עמ' 23, ש' 22-25).

בפסיקת בית המשפט העליון התקבלה העמדה שהוצגה בכתיבה בדבר האפשרות לחרוג ממתחם העונש ההולם מטעמי צדק, אשר יכול ותבסס על מצבו הרפואי הקשה של הנאשם. בעניין זה ראו למשל רע"פ 4456/14 קלנר נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 29.12.2015), פסקאות 190-225 (להלן: "עניין לופליאנסקי") ומאמרי "חריגה ממתחם העונש ההולם מטעמי צדק", הסניגור 197, 4-5 (2013), ואולם בהמשך לכך, נקבע בפסיקה כי לא בכל מקרה שבו לנאשם מצב רפואי קשה יש לילך בדרך זו. בעניין זה ראו למשל רע"פ 1076/16 כהן נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 11.02.2016), פסקה 9 וההפניות שם, ועניין לופליאנסקי, פסקה 222:

"מכאן אתה למד כי גם נאשם החולה במחלה קשה, או כזה שהמאסר יסב לו סבל רב וייחודי, עלול להישלח לשאת בעונש מאסר בפועל, מאחורי סורג וברית. הדברים נכונים גם כאשר עסקינן במי שמצבו הבריאותי רעוע [...] כאשר עסקינן במצב רפואי, ככלל, הנחת המוצא היא כי גורמי הרפואה בשירות בתי הסוהר ערוכים לטפל באסירים במצבים רפואיים שונים, כולל כאלה שאינם פשוטים כלל ועיקר [...] אין אפוא בדברינו אלה משום קביעת כלל שלפיו טענה לקיצור תוחלת חיים נושאת בצידה, מניה וביה, חסינות מפני עונש מאסר בפועל".

בעניינו, מצבו הרפואי של נאשם 1 הוא אכן מורכב וקשה אך לא די בו כדי לבסס ענישה שלא כוללת רכיב של מאסר מאחורי סורג וברית מטעמי צדק. זאת, להבדיל ממתן ביטוי, ואף ביטוי משמעותי כפי שבכוונתי לעשות, למצב רפואי זה, בהחלטה בדבר משך המאסר.

למען הסר ספק, הריני להבהיר כי אלמלא אותה התחשבות מיוחדת במצבו הרפואי של נאשם 1, עונשו של נאשם זה היה חמור באופן משמעותי מזה שמצאתי להטיל עליו, כזה המתכתב עם העמדה העונשית שהציגה המאשימה במסגרת ההסדר.

25. בעניינו של נאשם 2 נתתי משקל גם להתרשמות שירות המבחן על אודות כך שהוא נעדר דפוסי התנהלות עברייניים, מקיים שגרת חיים יציבה עם תפקוד הורי ותעסוקתי תקין וכי ההליך המשפטי מהווה גורם מרתיע עבורו. לא התעלמתי גם מהתרשמות ד"ר היילפרין על אודות כך שהסבירות שנאשם 2 יעבור עבירות דומות בעתיד היא נמוכה וכי נכון להטיל עליו ענישה שיקומית, כמו גם לשבר הזוגי - משפחתי שנגרם לנאשם 2 כתוצאה מהעבירות וההליך המשפטי, ולטיפול שבני הזוג עוברים בעניין זה, כעולה מהמכתב שהוגש על-ידי ד"ר ליאת בן-ארי.

ב"כ הנאשמים הפנו בעניינו של נאשם 2 לסעיף 40ד לחוק העונשין וטענו כי זה השתקם ולמצער לו פוטנציאל להשתקם, ומטעם זה נכון יהיה למתן עונשו באופן משמעותי, כך שזה ירצה מאסר בעבודות שירות. בעניין זה הוסיפו והפנו לכתובה ולפסיקה לעניין חלופות מאסר מקום שעל הפרק תקופת מאסר קצרה, כבעניינו של נאשם 2, אף על-פי רף הטיעון העליון של המאשימה בהתאם להסדר. כן הפנו בעניין זה להמלצה העונשית של שירות המבחן.

סבורני כי אין מקום לקבל טיעוני ב"כ הנאשמים בעניין זה.

באשר להמלצת שירות המבחן, הרי דבר ידוע הוא שבית המשפט לא מחויב להמלצת שירות המבחן חרף חשיבותה. המלצת שירות המבחן כשמה כן היא, המלצה. שירות המבחן מתמקד בשאלת שיקומו של הנאשם בעוד שבית המשפט אמון על בחינת אינטרסים רחבים ונוספים דוגמת גמול והרתעה. כפי שכבר צוין, בגזרה זו של עבירות תינתן ככלל עדיפות לשיקולי הגמול וההרתעה על פני השיקולים האישיים של הנאשם.

לא זו אף זו, ספק בעיני אם ההמלצה העונשית של שירות המבחן מתכתבת עם תוכן התסקיר, בהינתן חומרת העבירות שעבר נאשם 2 והיקפן.

שירות המבחן ציין בתסקיר כי נאשם 2 התקשה לתת הסבר מניח את הדעת כיצד לא שם לב למעשיו של נאשם 1, במיוחד לנוכח סכומי הכסף הגדולים בהם דובר.

בנוסף, שירות המבחן התרשם שנאשם 2 מתמקד במאפייניו של תלות וריצויו שלתפיסתו עמדו בבסיס בחירותיו העברייניות, אולם אינו מכיר בחלקים המרמתיים בהתנהלותו ובדפוסי ההסתרה בהם נקט משך תקופה משמעותית. בהתאם לכך סבר השירות כי נאשם 2 איננו בשל להשתלב בטיפול קבוצתי המתמקד במרמה על אף שהשירות עצמו סבר מלכתחילה שבכך לבחון שילובו בטיפול שכזה.

עוד התרשם השירות, כי גם הטיפול הפרטי שבו השתלב נאשם 2 אינו מתמקד בהיבטי המרמה שבאו לידי ביטוי בעבירות שהלה עבר.

מן האמור עולה, כי נאשם 2 כלל לא עבר טיפול בתחום אשר שירות המבחן עצמו סבר שהוא זה שעומד ביסוד ביצוע העבירות על-ידו (תחום המרמה), ומכאן שוודאי שלא ניתן לומר שנאשם 2 השתקם או שיש סיכוי של ממש שהוא ישתקם.

למעלה מן הנדרש אציין, כי אף אם נאשם 2 היה משתלב בטיפול מתאים והייתי מגיע לכלל מסקנה כי אכן זה השתקם או שיש סיכוי של ממש שהוא ישתקם, אין הדבר היה מוביל בהכרח להסתפקות בעונש שלא כולל רכיב של מאסר בפועל. זאת, כאמור בשל חומרת העבירות שעבר והיקפן, ואין צורך לחזור ולהרחיב על אודות כך שבגזרת העבירות דנן לא פעם מדובר בנאשמים נורמטיביים אשר מורתעים מעצם ההליך הפלילי שנפתח כנגדם, וחרף האמור הבכורה ניתנת לשיקולי הגמול וההרתעה.

ודוק. בעניינו של נאשם 2 נקודת הייחוס לא צריכה להיות הענישה שעליה הסכימו הצדדים בעניינו של נאשם 3 (בשל השוני כאמור בין שיקולי בית המשפט בגזר דין על-פי "הסדר סגור" ועל-פי "הסדר טווח" ובשל השוני בהיקף העבירות ומשכן). באופן דומה, הרף העליון של תקופת מאסר שניתן לשאתה בעבודות שירות (שנמצאת בקרבה יחסית לעונש שיוטל על נאשם 2) לא צריכה להוות נקודת ייחוס, שכן, כפי שפורט, בהתאם להלכה הפסוקה עונש זה ככלל לא הולם את מי שמבצע עבירות מס משמעותיות.

נקודת הייחוס אמורה להיות זו של הענישה הנוהגת בעבירות מס בהיקפים ובנסיבות דומות לאלו שעבר נאשם 2. מסקירת הפסיקה הנ"ל עולה שהגבלת הטיעון על-ידי המאשימה ל-14 חודשים בהתאם להסדר כבר משקפת הקלה משמעותית ביותר עם נאשם 2 וטומנת היא בחובה את השיקולים לקולה שהוזכרו לעיל. וחרף האמור, כפי שיפורט, מצאתי להקל עוד יותר עם נאשם זה מהטעמים שפורטו, אך לא באופן שהתבקש על-ידי באי כוחו.

26. כזכור, בעניינו של נאשם 3 הגיעו הצדדים ל"הסדר סגור" במסגרתו עתרו לעונש של 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות ועונשים נלווים. עונש זה מקל באופן משמעותי עם נאשם 3 וספק אם הוא הולם את העבירות שעבר עם זאת, לא מצאתי שמקרה זה הוא המקרה החריג שבו בית המשפט ידחה את הסדר הטיעון שהוצג לפניו, לא כל שכן משידענו שההסדר גובש במסגרת הליך של גישור. בעניין זה ראו ע"פ 5373/23 פלוני נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 10.10.2024), פסקה 20:

"לדידי אל לנו להתעלם מכך שהודאת המערער ניתנה במסגרת הסדר טיעון, אליו הגיעו הצדדים לאחר הליך גישור ממושך, בתיווכו של מותב מגשר. בפסיקה הוכרה זה מכבר חשיבותו של מוסד הגישור להליך הפלילי [...]. לא בכדי, נקבע, בהקשר אחר, כי רק בהינתן נסיבות חריגות במיוחד נכון שבית המשפט יסטה מהסדר טיעון שהושג בתיווכו של שופט המטפל בגישורים פליליים (ע"פ 1454/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 22) (דגש במקור, י' ל').

על רקע האמור ועל רקע נסיבות ביצוע העבירה הייחודיות בעניינו של נאשם 3, כמו גם על רקע הצהרת המאשימה שנאשם 3 הסיר המחדל הקשור בעניינו באופן סופי (פרוט' מיום 30.09.2024, עמ' 23, ש' 31), מצאתי שלא לסטות מההסדר.

מטעמים דומים מצאתי לכבד גם את ההסדר אליו הגיעו הצדדים ביחס לנאשמות 4 ו-5.

27. בעניינו מדובר בפרשה אחת בה היו מעורבים הנאשמים ומעורבים נוספים שאף הם הגיעו להסדרי טיעון שונים. מדרג הענישה בעניינים של הנאשמים, כפי שגם בא לידי ביטוי בהסדרים אליהם הגיעו, נשען בראש ובראשונה על חלקו היחסי של כל אחד מהנאשמים בעשייה העבריינית (וראו הסכמת ב"כ הנאשמים בעמ' 19 לטיעון בכתב על אודות כך שהיקף העשייה העבריינית של נאשם 2 ומשכה חמורים מאלה של נאשם 3).

עם זאת, היישום של עקרון הענישה האינדיבידואלית המקובל במחוזותינו לא נעשה אך בהקשר ל"מעשה" אלא גם, כפי שפורט בהרחבה לעיל, בהקשר ל"עושה".

גישה זו מתכתבת עם עקרון אחידות הענישה, אשר אחת מנגזרותיה היא "השמירה על יחסיות בין הנאשמים השונים, בהתאם לחומרת מעשיהם ונסיבותיהם האישיות" (ע"פ 7786/21 אזמה נ' מדינת ישראל [פורסם בנבו, 14.07.2022], פסקה 74) (להלן: "עניין אזמה").

עוד אציין, כי לא נעלמו מעיני הסדרי הטיעון של המעורבים האחרים בפרשה (וראו הפניית ב"כ הנאשמים לעניין זה בעמ' 28-30 לטיעון בכתב), אף שהיכולת לבסס ההכרעה בעניינם של הנאשמים שלפני על אלה, בהינתן שאותם הסדרים, ולמצער רובם, טרם אושרו על-ידי בית המשפט, לא כל שכן "הסדרי הטווח" שבהם טרם ניתנה הכרעה, היא מוגבלת.

על זאת יש להוסיף את שכבר הזכרנו, כי קיים שוני במערך השיקולים של בית המשפט הגוזר את הדין במקרה של "הסדר סגור" לעומת "הסדר פתוח" או אף "הסדר טווח", מה עוד שהסדר של צדדים אחרים לא מחייב את בית המשפט הגוזר את הדין של צדדים שאינם קשורים באותו הסדר.

למותר לציין, כי בכל מקרה עקרון אחידות הענישה הוא אך "שיקול אחד בלבד במכלול השיקולים הרלוונטיים לענישה, ואין מדובר בעקרון-על שאין אחריו ולא כלום" (עניין אזמה, פסקה 74).

28. ביחס לקנס, נתתי מחד משקל למניע הכלכלי שעמד ביסוד העבירות ולנזק הכלכלי המשמעותי שהסבו הנאשמים לקופת המדינה, ומאידך נתתי משקל למצבם האישי והכלכלי, לרבות בשנים האחרונות שבהם התנהלו המשפט והחקירה, כמו גם להשבת הכספים, לרבות החילוט, כפי שפורט מעלה וליתר רכיבי הענישה שיוטלו עליהם.

29. לאור כל האמור לעיל, אני גוזר על הנאשמים את העונשים הבאים:

נאשם 1

א. 30 חודשי מאסר בניכוי ימי מעצר.

ב. 12 חודשי מאסר על תנאי, למשך 3 שנים מיום השחרור מן המאסר, שלא לעבור עבירת מס מסוג פשע או עבירה בניגוד לחוק איסור הלבנת הון.

6 חודשי מאסר על תנאי, למשך 3 שנים מיום השחרור מן המאסר, שלא לעבור עבירת מס מסוג עוון.

ג. קנס בסך של 100,000 ₪ או 3 חודשי מאסר תמורתו. הקנס ישולם בתוך 18 חודשים מהיום.

- ד. התחייבות כספית בסך של 150,000 ₪ שלא לעבור עבירת מס מסוג פשע או עבירה בניגוד לחוק איסור הלבנת הון במשך 3 שנים מיום השחרור מן המאסר. ההתחייבות תחתם בתוך 7 ימים שאם לא כן ייאסר נאשם 1 למשך 10 ימים. נאשם 2
- א. 12 חודשי מאסר בניכוי ימי מעצר.
- ב. 12 חודשי מאסר על תנאי, למשך 3 שנים מיום השחרור מן המאסר, שלא לעבור עבירת מס מסוג פשע או עבירה בניגוד לחוק איסור הלבנת הון.
- ג. 6 חודשי מאסר על תנאי, למשך 3 שנים מיום השחרור מן המאסר, שלא לעבור עבירת מס מסוג פשע או עבירה בניגוד לחוק איסור הלבנת הון. קנס בסך של 40,000 ₪ או 40 ימי מאסר תמורתו. הקנס ישולם בתוך 18 חודשים מהיום.
- ד. התחייבות כספית בסך של 100,000 ₪ שלא לעבור עבירת מס מסוג פשע במשך 3 שנים מיום השחרור מן המאסר. ההתחייבות תחתם בתוך 7 ימים שאם לא כן ייאסר נאשם 2 למשך 10 ימים. נאשם 3
- א. 9 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות. בהתאם לחוות הדעת, נאשם 3 ירצה את עבודות השירות במרכז קהילתי ליפקין שחק ביבנה, משך 5 ימים בשבוע, על-פי טווח השעות המתאפשר בחוק, החל מיום 2.3.2025. הובהרה לנאשם 3 חשיבות שיתוף הפעולה בעבודות ונפקות העדר שיתוף פעולה.
- ב. 12 חודשי מאסר על תנאי, למשך 3 שנים מיום השחרור מן המאסר, שלא לעבור עבירת מס מסוג פשע.
- ג. 6 חודשי מאסר על תנאי, למשך 3 שנים מיום השחרור מן המאסר, שלא לעבור עבירת מס מסוג פשע או עבירה בניגוד לחוק איסור הלבנת הון. קנס בסך של 25,000 ₪ או 25 ימי מאסר תמורתו. הקנס ישולם בתוך 18 חודשים מהיום.
- ד. התחייבות כספית בסך של 75,000 ₪ שלא לעבור עבירת מס מסוג פשע במשך 3 שנים מהיום. ההתחייבות תחתם בתוך 7 ימים שאם לא כן ייאסר נאשם 3 למשך 10 ימים. נאשמת 4
- א. קנס בסך של 500 ₪ אשר ישולם בתוך 90 יום. נאשמת 5
- א. קנס בסך של 500 ₪ אשר ישולם בתוך 90 יום. העתק מגזר הדין יישלח לממונה על עבודות השירות. זכות ערעור לבית המשפט העליון בתוך 45 יום. ניתן היום, ז' טבת תשפ"ה, 07 ינואר 2025, במעמד הצדדים.